

Euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji

Kukolić, Karmen

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:743178>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

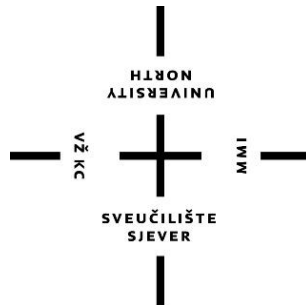

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

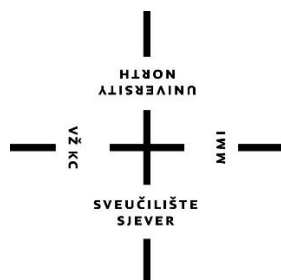
DIPLOMSKI RAD br. 414/PE/2022

**EURO VALUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ I
DRŽAVAMA U EUROPSKOJ UNIJI**

Karmen Kukolić

Varaždin, rujan 2022. godine

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
STUDIJ POSLOVNA EKONOMIJA

DIPLOMSKI RAD br. 414/PE/2022

**EURO VALUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ I
DRŽAVAMA U EUROPSKOJ UNIJI**

Student

Karmen Kukolić, 0016094637 (1526/336D)

Mentor

prof. dr. sc. Ante Rončević

Varaždin, rujan 2022. godine

Sažetak

Predmet ovog diplomskog rada je euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji. Kroz rad je navedeno i objašnjeno kako Republika Hrvatska pristupa europodručju, te koje uvjete treba ispuniti. Također, analizirane su države članice Europske unije koje su već uvele euro i koje tek planiraju, te države članice koje su izuzete od korištenja eura.

Ciljevi istraživanja su: navesti važnost funkcije vlastite valute kune u Republici Hrvatskoj, prikazati i ukratko opisati procese i potrebne kriterije iz Maastrichta tj. konvergencije uvođenja eura u Republiku Hrvatsku, te objasniti fenomen uvođenja eura u zemlje Europske unije, utvrditi i prikazati spremnost Republike Hrvatske na valutu euro kroz makroekonomske pokazatelje i analizirati i prikazati stanje pojedinih država članica Europske unije prije i nakon uvođenja valute euro.

Rad „*Euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji*“ sastoji se od sedam poglavlja, uključujući uvod, zaključak i literaturu. U uvodnom dijelu rada naveden je glavni predmet i cilj rada, te postavljene hipoteze. Drugo poglavlje donosi opće podatke o valuti kuna, funkcije vlastite valute i objašnjenje autonomije vlastitog novca. Treće poglavlje bazira se na valuti euro, naveden je kratki pregled europske ekonomske i monetarne unije, koji kriteriji trebaju biti zadovoljeni da bi se neka država pridružila europodručju. Na kraju trećeg poglavlja ukratko je opisan i objašnjen fenomen uvođenja eura u zemlje Europske unije. Četvrto poglavlje kroz monetarnu politiku i makroekonomske pokazatelje opisuje stanje Republike Hrvatske i spremnost na uvođenja eura. Peto poglavlje analizira stanje države članice Europske unije koje su već uvele euro i koje tek planiraju, te države članice koje su izuzete od korištenja eura. Na kraju rada je zaključak koji sadrži zaključna razmatranja temeljna na prethodno istraženim podacima. Nakon zaključak slijedi popis stručne korištene literature.

Korištene istraživačke metode su: metoda komparacije, deskripcije, metoda analize i sinteze.

Ključne riječi: monetarni suverenitet, europska monetarna unija, makroekonomski pokazatelji, kriteriji iz Maastrichta, europodručje

Abstract

The subject of this master thesis is euro currency in the Republic of Croatia and in countries of European Union. Through the paper, it is stated and explained how the Republic of Croatia approaches the Eurozone, and what conditions need to be met. Also, the member states of the European Union that have already introduced the euro and those that are still planning to do so, as well as the member states that are exempt from using the euro, were analyzed.

The objectives of the research are: to state the importance of the function of the kuna's own currency in the Republic of Croatia, to present and briefly describe the processes and necessary criteria from Maastricht, i.e. the convergence of the introduction of the euro into the Republic of Croatia, and to explain the phenomenon of the introduction of the euro into the countries of the European Union, to determine and demonstrate the readiness of the Republic of Croatia to the euro currency through macroeconomic indicators and to analyze and present the state of individual European Union member states before and after the introduction of the euro currency.

The master thesis "*Euro currency in the Republic of Croatia and the countries in the European Union*" consists of seven chapters, including an introduction, conclusion and literature. In the introductory part of the paper, the main subject and goal of the paper, as well as the set hypotheses, are stated. The second chapter provides general information about the kuna currency, the functions of the own currency and an explanation of the autonomy of one's own money. The third chapter is based on the euro currency, a brief overview of the European economic and monetary union is provided, which criteria must be met in order for a country to join the euro area. At the end of the third chapter, the phenomenon of the introduction of the euro in the countries of the European Union is briefly described and explained. The fourth chapter describes the state of the Republic of Croatia and readiness for the introduction of the euro through monetary policy and macroeconomic indicators. The fifth chapter analyzes the state of the European Union member states that have already introduced the euro and are still planning to, and the member states that are exempt from using the euro. At the end of the paper is a conclusion containing final considerations based on the previously researched data. The conclusion is followed by a list of professional literature used.

The research methods used are: the method of comparison, description, analysis and synthesis.

Key words: monetary sovereignty, European monetary union, macroeconomic indicators, Maastricht criteria, euro area

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za ekonomiju		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija		
PRISTUPNIK	Karmen Kukolić	MATIČNI BROJ	0016094637 (1526/336D)
DATUM	16.05.2022.	KOLEGIJ	Međunarodna trgovina
NASLOV RADA	Euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Euro currency in the Republic of Croatia and countries in the European Union		
MENTOR	Ante Rončević	ZVANJE	prof. dr. sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. prof.emer.dr.sc. Ljubo Jurčić, predsjed. 2. izv.prof. dr. sc. Dinko Primorac, član 3. prof. dr. sc. Ante Rončević, mentor 4. doc. dr. sc. Trina Mjeda, zamj. član 5. _____		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	414/PE/2022
OPIS	

U kontekstu ovog diplomskog rada istražiti će se koji Maastrichtski kriteriji trebaju biti ispunjeni da bi Republika Hrvatska i druge članice Europske unije pristupile eurozoni, te koji su makroekonomski pokazatelji važni za pristupanje eurozoni. Analizirati će se primjeri država članice Europske unije koje su već uvele euro valutu kroz kretanje makroekonomskih pokazatelja prije i nakon uvođenja euro valute. Objasniti će se pojam i važnost monetarnog suvereniteta za Republiku Hrvatsku. U diplomskom radu pod naslovom „Euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji“ potrebno je:

- objasniti pojam monetarnog suvereniteta i važnost funkcije vlastite valute
- prikazati proces i postupak uvođenja eura i objasniti što je Ekonomska i monetarna unija
- prikazati i istražiti ispunjava li Republika Hrvatska Maastrichtske kriterije
- prikazati i analizirati kroz makroekonomske pokazatelje države članice Europske unije koje su već uvele euro valutu i koje tek planiraju, navesti koje su države članice s izuzećem od uvođenja eura
- definirati zaključak diplomskog rada.

ZADATAK URUČEN 16.05.2022.

POTPIS MENTORA

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Karmen Kukolić (*ime i prezime*) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica ~~završnog~~/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom Euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji (*upisati naslov*) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(*upisati ime i prezime*)

Karmen Kukolić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Karmen Kukolić (*ime i prezime*) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom ~~završnog~~/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom Euro valuta u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji (*upisati naslov*) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(*upisati ime i prezime*)

Karmen Kukolić
(vlastoručni potpis)

PREDGOVOR

Zahvaljujem se poštovanom mentoru izv. prof. dr. sc. Anti Rončeviću na svim smjernicama, savjetima, idejama i podršci kod pisanja diplomskog rada. Također želim zahvaliti svih profesorima na Sveučilištu Sjever koji su svoje znanje i vještine nesebično prenosili i uvijek motivirali da budemo što bolji i uporniji.

Veliko hvala mojoj obitelji, svim mojim prijateljicama i prijateljima na podršci i razumijevanju tijekom procesa studiranja, te prije svega vjeri da ću uspjeti. Također, želim se zahvaliti svim svojim kolegicama i kolegama koje sam stekla kroz ove dvije godine studiranja na izvrsnoj suradnji i kolegijalnosti.

Sadržaj

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i cilj rada	2
1.2.	Hipoteze	2
1.3.	Metode istraživanja	2
1.4.	Struktura rada	3
2.	MONETARNI SUVERENITET I KUNA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	4
2.1.	Monetarni suverenitet.....	4
2.2.	Novac - važno obilježje suvereniteta.....	5
2.3.	Gubitak monetarnog suvereniteta.....	6
3.	EURO I PROCES UVOĐENJA EURA	8
3.1.	Prednosti i nedostaci uvođenja eura	9
3.2.	Kriteriji konvergencije (kriteriji iz Maastrichta)	11
3.3.	Ekonomska i monetarna unija (EMU)	13
4.	UVOĐENJE EURO VALUTE U REPUBLIKU HRVATSKU.....	14
4.1.	Monetarna politika Republike Hrvatske	15
4.2.	Makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske	16
4.3.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Republiku Hrvatsku.....	21
5.	NOVČANE VALUTE DRŽAVA ČLANICA ERUOPSKE UNIJE.....	24
5.1.	Države članice europodručja prije i nakon uvođenja euro valute	27
5.1.1.	Grčka.....	31
5.1.2.	Slovenija.....	34
5.1.3.	Cipar.....	37
5.1.4.	Malta	39
5.1.5.	Slovačka	41
5.1.6.	Estonija.....	42
5.1.7.	Latvija	44
5.1.8.	Litva	44
5.2.	Države članice Europske unije koje ne pripadaju europodručju.....	46
5.2.1.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Bugarsku	48
5.2.2.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Češku	50
5.2.3.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Mađarsku	52
5.2.4.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Poljsku	53
5.2.5.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Rumunjsku	55
5.2.6.	Maastrichtski kriteriji konvergencije za Švedsku.....	57
5.3.	Danska – država članica EU s izuzećem	58
6.	ZAKLJUČAK	60
7.	LITERATURA	62

POPIS KRATICA:

BDP – bruto domaći proizvod

EMI - Europski monetarni institut

EMU (Economic and Monetary Union) – ekonomska i monetarna unija

ERM II (Exchange Rate Mechanism) – tečajni mehanizam

ECB – europska centralna banka

EU (European Union) – europska unija

HNB – hrvatska narodna banka

MMF – Međunarodni monetarni fond

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) – organizacija
za ekonomsku suradnju i razvoj

RH – Rrepublika Hrvatska

Vijeće ECOFIN (Economic and Financial Affairs Council) - Vijeće za ekonomske i
financijske poslove

RH – Republika Hrvatska

1. UVOD

Osnovni cilj monetarne politike u većini zemalja u Europi, ali i diljem svijeta je održati stabilnost cijena. Postizanje navedenog cilja provodi se na različite načine koje nalaže središnja banka kroz instrumente monetarne politike. Na razinu cijena utječu različiti faktori poput nominalnog tečaja ili kamatne stope. Slijedom toga monetarna politika neke države može biti temeljna na tečajnom mehanizmu ili kontroli razine inflacije, te kombinacijom navedenog.

Dosadašnja monetarna politika odabrana od strane Hrvatske narodne banke u Republici Hrvatskoj bazirana je, između ostalog, i na održavanju stabilnosti tečaja kune prema euru u svrhu postizanja stabilnosti cijena. Razlog tome je visoka razina euroizacije u hrvatskom gospodarstvu i bankarskom sustavu. Osim visoke euroizacije, hrvatsko gospodarstvo karakterizira otvorenost u međunarodnoj robnoj i uslužnoj razmjeni, visoka razina uvoza i zaduženost u stranim valutama, među kojima je euro najzastupljeniji. Iz navedenih razloga, jake euroizacije, uvođenje eura kao službene valute u Republiku Hrvatsku znatno može utjecati na uklanjanje i smanjenje valutnog rizika.

Euro je službena valuta Europske unije. Europska središnja banka i Europska komisija zadužene su za održavanje stabilnosti i vrijednost euro valute, ali i definiranje i postavljanje kriterija konvergencije za ulazak država u europodručje. Kod ulaska u Europsku monetarnu uniju država gubi samostalnu monetarnu politiku upravljanja koju od tog trenutka preuzima Europska centralna banka koja vodi istovjetnu monetarnu politiku za sve države članice. Europska centralna banka kod takve politike treba nastojati održati optimalno valutno područje koje izravno utječe na uključene države članice i međunarodnu razmjenu roba i usluga, radnu snagu i ekonomske prilike.

Republika Hrvatska, kao i ostale države članice Europske unije koje su već ušle u europodručje, prethodno trebaju ispuniti kriterije konvergencije kojima se osigurava da je država spremna uvesti euro, te da pristupanje europodručju neće izazvati gospodarske i ekonomske rizike za državu članicu koja pristupa, ni za ostale članice cijelog europodručja. Uvođenjem eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj očekuje se niz makroekonomskih promjena i učinaka tj. promjene i pomaci kod BDP-a, inflacije i kamatnih stopa. Kroz primjere država članica koje su već uvele valutu euro (npr. Estonija, Litva, Latvija, Slovenija, Malta, itd.) i postale dio europodručja najbolje se može pokazati gospodarski i ekonomski utjecaj navedene valute.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog diplomskog rada je pregled gospodarskog stanja i makroekonomskih pokazatelja kod zemalja koje su uvele euro valutu nakon 2000. godine; Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija i Litva, te analiza makroekonomskih pokazatelja i gospodarstva Republike Hrvatske kao i članica koje tek planiraju uvesti euro valutu; Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Švedska, te Danska kao zemlja članica s izuzećem od uvođenja eura.

Glavni ciljevi istraživanja ovog diplomskog rada su:

- navesti važnost funkcije vlastite valute kune u Republici Hrvatskoj
- navesti kriterije iz Maastrichta tj. kriterije konvergencije i analizirati koje države članice koje planiraju uvesti euro valutu te kriterije ispunjavaju, a koje ne ispunjavaju
- utvrditi i prikazati spremnost Republike Hrvatske na valutu euro kroz makroekonomske pokazatelje
- analizirati gospodarsko stanje pojedinih država članica Europske unije, koje su već uvele euro valutu, prije i nakon uvođenja valute euro

1.2. Hipoteze

Prema prethodno navedenim i postavljenim ciljevima istraživanja rada postavljene su dvije glavne hipoteze:

- H1: Gospodarstvo Republike Hrvatske spremno je za uvođenje eura kao službene valute u Republiku Hrvatsku – navedenom hipotezom će se kroz makroekonomske pokazatelje i kriterije konvergencije dokazati je li RH spremna za uvođenje eura
- H2: Države članice europodručja nakon uvođenja eura postižu bolji gospodarski i ekonomski integritet na području Europske unije – navedenom hipotezom će se kroz analizu gospodarskog stanja država članica europodručja koje su uvele euro dokazati jesu li nakon uvođenja eura ostvarile bolji gospodarski i ekonomski integritet na području EU

1.3. Metode istraživanja

Za izradu ovog diplomskog rada prikupljeni su sekundarni podaci, te je provedeno istraživanje „za stolom“ u svrhu sadržaja teorijskih poglavlja. Prikupljeni podaci proizlaze iz

znanstvene i stručne literature, te znanstvenih i stručnih radova i internetske stranice Europske unije, Hrvatske narodne banke, Vlade Republike Hrvatske, OECD-a i Svjetske banke.

Za potrebe ovog rada koriste se eksterni sekundarni podaci, tj. postojeći podaci koji su prikupljeni i sastavljeni u smislenu cjelinu u svrhu odgovora na postavljene ciljeve rada. Korištene istraživačke metode su: metoda komparacije, deskripcije, induktivna metoda, metoda analize i sinteze.

Metodom komparacije, za dokazivanje hipoteze broj 2, uspoređeno je gospodarsko stanje prije i nakon uvođenja eura za zemlje koje su već uvele euro valutu; Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija i Litva.

Metodom deskripcije, za dokazivanje hipoteze 1 i hipoteze 2 opisani su kriteriji konvergencije i gospodarsko stanje pojedine države članice europodručja i one koje to tek planiraju postati.

Induktivna metoda iz svih analiziranih podataka donosi konačan zaključak i sud o istraženim činjenicama i služi za dokazivanje obiju postavljenih hipoteza.

Metoda analize i sinteze na kraju rezimira sve istražene činjenice i zaključke u jednu cjelinu i potvrđuje/odbacuje postavljene hipoteze.

1.4. Struktura rada

Ovaj diplomski rad osim uvoda i zaključka, sastoji se od četiri glavna poglavlja. U uvodnom dijelu rada naveden je glavni predmet i cilj rada, te postavljene hipoteze o euru u Republici Hrvatskoj i državama u Europskoj uniji, zatim su navedene metode istraživanja i struktura rada. Drugo poglavlje donosi opće podatke o valuti kuna, funkcije vlastite valute u Republici Hrvatskoj. Objasnjeno je što je autonomija vlastitog novca i koliko je to značajno za neko gospodarstvo. Treće poglavlje bazira se na valuti euro i općenitim podacima o navedenoj valuti. Naveden je kratki pregled europske ekonomske i monetarne unije, te koji kriteriji trebaju biti zadovoljeni da bi se neka država pridružila europodručju kad ispune potrebne uvjete. Na kraju trećeg poglavlja ukratko je opisan i objašnjen fenomen uvođenja eura u zemlje Europske unije. Četvrto poglavlje kroz makroekonomske pokazatelje opisuje gospodarsko stanje Republike Hrvatske i spremnost na uvođenja eura. Peto poglavlje donosi pregled gospodarskog stanja i makroekonomskih pokazatelja kod zemalja koje su uvele euro valutu i one države koje to tek planiraju. Nakon zaključak slijedi popis korištene literature.

2. MONETARNI SUVERENITET I KUNA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U prosincu 1991. godine Republika Hrvatska je usvojila hrvatski dinar kao jedino zakonsko sredstvo plaćanja. Hrvatski dinar zamijenjen je hrvatskom kunom 30. svibnja 1994. godine. Hrvatska narodna banka vodi politiku tzv. upravljanaog fluktuirajućeg tečaja. To je tečajni režim u kojemu domaća valuta nije fiksno vezana uz neku drugu stranu valutu ili košaricu valuta, već odražava kretanja na deviznom tržištu. Da bi se održala stabilnost nominalnog tečaja kune HNB povremeno radi devizne intervencije.

Kretanja na deviznom tržištu poglavito ovise o novčanim tokovima s inozemstvom uključujući; plaćanja uvoza i naplate izvoza, priljeve deviza zbog zaduživanja u inozemstvu, otplate inozemnog duga ili priljeve na osnovi fondova EU-a. Tečaj kune prema euru pritom se slobodno formira na deviznom tržištu ovisno o kretanjima ponude deviza i potražnje za devizama. (HNB, 2015)

Hrvatska je kuna je 10. srpnja 2020. godine uključena u europski tečajni mehanizam ERM-II po središnjem paritetu 1 euro = 7,53450 kuna. (HNB, 2021)

Odabir središnjeg pariteta pri ulasku u ERM-II jedan je od najvećih izazova za nositelje ekonomske politike tijekom procesa uvođenja eura. Središnji paritet ujedno je i konverzijski tečaj po kojemu se nacionalna valuta preračunava u euro u trenutku ulaska u europodručje. Stoga je važno da središnji paritet bude određen na onoj razini koja je u skladu s aktualnim kretanjima na deviznom tržištu, ali i makroekonomskim strukturnim obilježjima gospodarstva.

Šonje (2019) navodi ako se pođe od toga da je bit nacionalne valute u tome da služi kao mjerilo vrijednosti, nemoguće je zaobići činjenicu da se kuna nikada nije uspjela nametnuti kao valuta u punom smislu te riječi. Cijene u Hrvatskoj često kotiraju u eurima zbog otvorenosti, turizma, uloge dijaspore i doznaka, ali i zbog inflacijske prošlosti koja je obilježila dugo razdoblje prije 1993. godine kada se njemačka marka bila afirmirala kao alternativna valuta. Kasnije se to promijenilo na euro.

2.1. Monetarni suverenitet

Suverenitet kao pojam moguće je promatrati s dva motrišta – povijesnog i suvremenog. Tako suverenitet s povijesnog stajališta svoje ishodište ima u osobi (vladaru) i njegovoj apsolutnoj vlasti na određenom teritoriju. Evolucijom i razvojem društvenih uređenja i odnosa suverenitet se prenosi na državu, narod, naciju. U temeljna obilježja koja karakteriziraju svaku suverenost ubrajaju se: prostor (teritorij) koji je određen granicama, grb, zastava, himna, novčana

jedinica, izvršna, zakonodavna, te sudska vlast. Osnovna zakonodavna načela definirana su i temeljna na osnivačkom aktu države – ustavu. Suvereno poimanje suvereniteta, osim što svoje ishodište zadržava u narodu, kasnije naciji, bitno je drugačije i razlikuje se u nekoliko temeljnih načela u odnosu na klasičan pristup suverenosti. (Matić, 2012: 1)

Pod pojmom monetarni suverenitet podrazumijeva se zakonsko pravo države na kreiranje i definiranje vlastitog monetarnog sustava, vlastitog novca (naziva novčane jedinice) te vođenje samostalne monetarne politike. Valutno područje (granice) jedne novčane jedinice predstavlja geografsko područje (teritorij) gdje ta novčana jedinica ima ulogu zakonskog i definiranog sredstva plaćanja. Zbog svih svojih svojstava te u svim pojavnim oblicima novac je predstavljao i predstavlja temeljno obilježje monetarne suverenosti svake države i/ili novčane unije. (Matić, 2012: 1- 2)

Monetarna suverenost obuhvaća emisiju nacionalnog novca i postojanje središnje banke sa svim integracijama ove monetarne institucije. Državna suverenost je uvjet uspostave monetarne suverenosti. U naravi, monetarnoj suverenosti prethode određene aktivnosti monetarnih vlasti kao što su propisivanje obveze zamjene stare novčane jedinice za novu novčanu jedinicu u određenom (u pravilu kratkom) roku kao i propisivanje institucija ovlaštenih za konverziju novca, utvrđivanje omjera vrijednosti stare i nove novčane jedinice (rekurentna veza), osiguranje dovoljne količine kovinskog i papirnato novca koji glasi na novu novčanu jedinicu kako po apoenskoj strukturi tako i količinski te neke druge aktivnosti. Danas je izrada gotovinskog novca u domeni kovanica odnosno tiskara novca koje mogu imati različit vlasnički status. Prevladavajući oblik je vlasništvo središnje banke, ali je prisutno i mješovito vlasništvo (javno i privatno) ili samo privatno. Uloga i značaj ovih institucija danas je prvenstveno vezana za segment namicanja nefiskalnih prihoda (emisijaska dobit, zapošljavanje, ali i niz drugih pogodnosti koje nisu isključivo materijalne prirode kao što su nacionalni prestiž, proizvodnja novca kao autentičnog nacionalnog proizvoda i drugo). Monetarni suverenitet omogućuje vođenje vlastite monetarne i devizne politike ovisno i nacionalnim interesima. Uspješnost tih aktivnosti u svakoj je vezi s kretanjima u realnoj sferi te čini s njom jedinstvo. U uvjetima globalizacije i informatizacije dolazi do velikih promjena i u segmentu monetarne suverenosti. (Matić, 2012: 2)

2.2. Novac - važno obilježje suvereniteta

Novac je u poimanju ljudi jedan od najznačajnijih obilježja suvereniteta. Svakako da se pojam novca, njegova uporaba i gospodarenje njime, njegove osobine, materijal izrade i drugo u njegovom dugom postojanju mijenjao. Činjenica da novac emitira monetama vlast izravno

upućuje na suverenost te vlasti te značaj novca. Danas značaj novca nadmašuje njegovu povijesnu dimenziju u segmentu stvaranja, uporabe i poništavanja novca s ciljem postizanja ekonomskih učinaka odnosno gospodarenja novcem. Emisija novca, uz određene uvjete može biti značajan izvor nefiskalnih prihoda (emisijska dobit). Integracijski procesi, globalizacija i informatizacija nipošto ne umanjuju značaj novca. Naprotiv, oni potenciraju bogatstvo oblika suvremenog gotovinskog novca. (Matić, 2012: 3)

2.3. Gubitak monetarnog suvereniteta

Zamjena nacionalne valute kune drugom valutom, u ovom slučaju je to euro, podrazumijeva obilne promjene u samostalnoj monetarnoj politici Republike Hrvatske. Država se odriče vlastitog upravljanja monetarnom politikom i postupa u skladu sa monetarnom politikom Europske unije.

Gubitak monetarnog suvereniteta prema autoru Nikić (2001) dovodi do prestanka mogućnosti vođenja samostalne monetarne, tečajne i razvojne politike, te do gubitka viška prihoda nad rashodima središnje banke, koji je prihod proračuna. Središnja banka gubi funkciju oslonca i sigurnosti za poslovne banke. Također, izjednačuje se unutarnji i vanjski dug, pa zemlja mora imati visok stupanj konkurentnosti na svjetskom tržištu da bi mogla uredno servisirati svoje obveze. Država se odriče viška prihoda nad rashodima središnje banke, koji je prihod proračuna, osim, ako sebi u okviru monetarne unije, ugovorom ne osigura participaciju u njegovoj raspodjeli.

Visoki stupanj integriranosti u gospodarski prostor Europske unije je vrlo važan kod zamjene kune u euro, no Republika Hrvatska se po tom pitanju susreće s vlastitim gospodarskim problemima koji je u tome sprječavaju. Iako je EU najveći vanjskotrgovinski partner Hrvatske, ne opaža se tendencija većeg integriranja u taj prostor.

Jurčić (2020) navodi da je glavni uzrok stagnacije hrvatskog gospodarstva propadanje hrvatske prerađivačke industrije. Hrvatska prerađivačka industrija propada zbog:

1. Politike privatizacije koja je provedena bez regulatornih agencija koje bi osiguravale transparentnost i efikasnost ovog procesa i koja u najvećoj mjeri nije razvila suvremene poduzetnike.
2. Nepostojanja industrijske politike (i strategije), bez koje nema usmjerenoga tehnološkog razvoja, svrhovite reforme obrazovanja, izgradnje optimalne gospodarske i socijalne infrastrukture
3. Tečaj kune i tečajne politike koja je učinila i tehnološki efikasnu proizvodnju u Hrvatskoj neisplativom.

4. Dopuštanja devizne klauzule u domaćim transakcijama kojom je hrvatskom novcu kuni oduzeta najvažnija funkcija nacionalnog novca, a to je mjerilo vrijednosti nacionalnog gospodarstva. Bez te funkcije, kamate na kunu na domaćem i tečaj na svjetskom tržištu nisu mogle obavljati ulogu moćnog regulatora i stabilizatora nacionalne ekonomije.
5. Pogrešne strukture investicija kojom je premalo investirano u proizvodne, a puno previše u neproizvodne kapacitete.
6. Mirovinske reforme kojom je postojećem mirovinskom sustavu oduzeta četvrtina prihoda, u situaciji kad je dobio oko 50% više korisnika mirovina, a oko 25% manje uplatitelja mirovinskog doprinosa. To je povećalo proračunski deficit i javni dug i ograničilo ulaganje države u javna dobra i razvoj.
7. Nepripremljenog pristupanja Hrvatske Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i Europskoj uniji čime je domaća industrija suočena s još jačom konkurencijom, a manjom direktnom i indirektnom potporom države.
8. Potpuno pogrešnog pristupa i odgovora na krizu koja je počela 2008. godine.

Dakle, sve prethodno navedeno Republici Hrvatskoj otežava visoki stupanj integriranosti u gospodarski prostor Europske unije. Nikić (2001) navodi da do problema dolazi i ako ne postoji usklađenost konjunkturnih ciklusa s Europskom unijom. U tom slučaju kamatna politika Europske unije može biti u raskoraku s razvojnim potrebama Hrvatske. No, najvažniji je problem gubitka monetarnog suvereniteta i mogućnosti vođenja vlastite tečajne politike činjenica da uspješno eliminiranje šokova (neravnotežne u platnoj bilanci, problem otplate dugova i sl.) zahtijeva visok stupanj fleksibilnosti plaća i zaposlenosti. Prilagođivanje šokovima u uvjetima totalne supstitucije valute, zahtijeva smanjivanje nominalnih plaća i zaposlenosti, odnosno, visok stupanj fleksibilnosti tržišta rada. Produženo stanje deflacije, odnosno, recesije (gubitka dohotka i smanjenja zaposlenosti), može rezultirati rastom kamatnih stopa i stresovima za financijski sustav.

Odreći se monetarnog suvereniteta, tj. mogućnosti da se vlastitom monetarnom i tečajnom politikom amortiziraju šokovi. U uvjetima visokog proračunskog deficita i ne sasvim sigurnih izvora njegova financiranja (prodaja imovine, zaduživanje), moglo bi produbiti te probleme i produžiti njihovo rješavanje u budućnosti. Gledajući s te strane, najveća prepreka ranom uvođenju eura dolazi iz neravnoteže prihoda i rashoda javnog sektora.

3. EURO I PROCES UVOĐENJA EURA

Osnivanjem Europske ekonomske zajednice 1957. godine stvoreno je zajedničko tržište i započela je europska integracija. To je omogućilo slobodnije kretanje robe, ljudi, usluga i kapitala. Budući da su razmjena i kretanje diljem Europe postali učestaliji, bilo je jasno da je jedinstveno tržište ograničeno mnogobrojnim valutama u optjecaju.

Ugovorom iz Maastrichta odlučeno je da će Europa imati jedinstvenu valutu. Novčanice i kovanice eura našle su se prvi put na šalterima banaka, u blagajnama i novčanicima. Od 1. siječnja 2002. godine europodručje je raslo i donijelo promjene sve većem broju građana i tvrtki. Proširenje europodručja dinamični je proces koji još traje. Oduvijek postoje kriteriji i pravila za uvođenje stabilnosti u gospodarstvo europodručja. (Europska komisija, 2020)

Ugovorom iz Maastrichta od 1. srpnja 1990. godine zemlje europskog monetarnog sustava uklonile su sve kapitalne kontrole. Dakle, najrazvijenije članice Europske unije već su u prvoj fazi monetarne integracije izvršile značajnu liberalizaciju kapitalnog računa. U drugoj fazi, koja je počela 1. siječnja 1994. godine, osnovan je Europski monetarni institut (EMI) kao prethodnica Europske centralne banke (ECB). U trećoj fazi monetarne integracije, u siječnju 1999. godine, devizni tečajevi između nacionalnih valuta bili su fiksirani, dok je ECB – nezavisna središnja banka Europske unije – započela s radom. Europska centralna banka je izdala euro kao zajedničku valutu, a Ugovorom iz Maastrichta utvrđeni su kriteriji konvergencije. (Radošević, 2018)

Cilj eura i Ekonomske i monetarne unije (EMU) jest omogućiti gospodarstvima da budu djelotvornija i učinkovitija da ponude više radnih mjesta i veće blagostanje. Znak za euro je €. Izgled novčanica eura zajednički je svim državama članicama europodručja. Novčanice eura sadržavaju razna sigurnosna obilježja. Jedna strana kovanica eura uvijek je jednaka, a druga strana sadržava elemente specifične za pojedinu zemlju. Osim u državama članicama europodručja; Austrija, Belgija, Cipar, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, euro se upotrebljava kao nacionalna valuta na Kosovu, Crnoj Gori, Monaku, San Marinu, Vatikanu i Andori. (Čalija, Škondrić, 2009)

Zbog financijske i dužničke krize otkriveni su nedostaci u okviru usklađivanja ekonomskih politika u EMU-u. Kao odgovor na to, EU je ojačao pravila i postupke putem kojih zemlje europodručja usklađuju svoje ekonomske i proračunske politike. Sve se države članice EU-a mogu pridružiti euru. One koje to žele, moraju ispuniti određeni broj kriterija za ulazak da bi pokazale da su njihova gospodarstva spremna imati euro kao svoju valutu. Tim se kriterijima za ulazak u europodručje ispituje jesu li javne financije na održivom putu u odnosu na mjerila na

razini proračunskog deficita i javnog duga. Tako se pokušava osigurati i da su zemlje dostigle visoku razinu makroekonomske stabilnosti i konkurencije u smislu niskih stopa inflacije i dugoročnih kamatni stopa te da imaju stabilni tečaj.

Navedena obveza održavanja zdravih fiskalnih politika nadzire se putem okvira poznatog pod nazivom „*Pakt o stabilnosti i rastu*“¹. Taj je pakt znatno ojačan od gospodarske krize. Vlade moraju Komisiji i ostalim zemljama europodručja dostaviti nacрте planova proračuna na provjeru. Strogi mehanizmi nadzora uspostavljeni su da bi se provjerilo hoće li zemlje uistinu postići proračunske ciljeve za koje su se obvezale ostvariti, a ako je potrebno, mogu se odrediti i sankcije. (Europska komisija, 2020)

Euro valuta može pozitivno djelovati na države koje se odluče za istu, ali samo ako imaju stabilne gospodarske politike. Zbog toga je članstvo u euru od početka povezano sa strogom obvezom izbjegavanja velikih i prekomjernih javnih deficita i održavanja javnog duga na održivim razinama.

3.1. Prednosti i nedostaci uvođenja eura

Posljednjih godina euro valuta se suočava s brojnim izazovima zbog dužničke krize iz 2009. godine. Kao posljedica toga ojačan je okvir za postojanje Ekonomske i monetarne unije (EMU). Potrebno je sagledati prednosti i nedostatke kod uvođenja eura u neku državu, stoga su u nastavku navedene prednosti i nedostaci uvođenja eura.

□ Prednosti uvođenja euro valute:

- prelaskom na euro uklanja se valutni rizik (rizik koji proizlazi iz aprecijacija ili deprecijacija domaće valute) za građane, poduzeća i državu
- niskom inflacijom i strogom kontrolom cijena održavaju se niske kamatne stope
- ulazak u europodručje ima pozitivan učinak na međunarodnu razmjenu i investicije preko smanjenja transakcijskih troškova i troškova konverzije valuta
- veća transparentnost i usporedivost cijena

¹ Pakt o stabilnosti i rastu nastoji spriječiti negativne posljedice fiskalnih politika ili ukloniti opterećenje uzrokovano prekomjernim proračunskim deficitom ili prekomjernim javnim dugom. Više o tome na: Europska komisija: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/stability-and-growth-pact_hr

- uvođenje eura pozitivno može utjecati na turizam s obzirom da je Republika Hrvatska tijekom ljetnih mjeseci izložena brojnom dolasku stranih turista. (HNB, 2019)

Ovo su samo neke od prednosti uvođenje eura, a kod toga važno je naglasiti i veći izbor proizvoda i usluga koje se pružaju građanima države koje se odluče na ovaj pothvat. Također, tržišno natjecanje između trgovina i dobavljača je veće. To znači da cijene trebaju biti strogo regulirane, te se povećanje cijena drži pod kontrolom, samim time potrošači su bolje zaštićeni od potencijalne inflacije. Niži rizici i smanjeni troškovi potiču prekograničnu trgovinu i ulaganja. Kroz niske kamatne stope može porasti i broj dugoročnih investicija i ulaganja, kako stranih tako i domaćih, te ostvariti dobit od ulaganja.

□ **Nedostaci uvođenja euro valute:**

Kada se navode i analiziraju nedostaci uvođenja eura najčešće se spominje: gubitak samostalne monetarne politike i porast razine cijena zbog konverzije. U nastavku su navedeni i ostali nedostaci i njihovo kratko obrazloženje i značenje.

- Gubitak samostalne monetarne politike

Uvođenje eura dovodi do potpunog gubitka samostalne monetarne i tečajne politike. Središnje banke u državama članicama europodručja djeluju zajednički pod monetarnom politikom Europske centralne banke. Problem leži u tome što nositelji ekonomske politike više neće biti u mogućnosti koristiti devizni tečaj kako bi povećali konkurentnost gospodarstva kroz kanal realnog tečaja. Drugi se problem odnosi na neprimjerenost zajedničke monetarne politike u slučaju kada faza poslovnog ciklusa zemlje nije u skladu s ostatkom europodručja. (Žigman, 2018)

- Porast razine cijena zbog konverzije

Porast cijena je učestali problem, ali nije veliki rizik. Samo zaokruživanje maloprodajnih cijena na gore, prilikom preračunavanja iz kuna u euro, ne može donijeti visok porast općeg nivoa cijena (moguće od 0,25% – 0,50%). (Primorac, 2018)

Naime, rezultati brojnih istraživanja pokazuju da je učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na rast potrošačkih cijena u zemljama europodručja u pravilu bio blag i jednokratno. Nešto izrazitiji rast cijena zbog konverzije zabilježen je kod manjeg dijela proizvoda, pretežno uslužnog sektora. U skladu sa spomenutim iskustvima, očekuje se da će učinak konverzije kune u euro na povećanje ukupne razine potrošačkih cijena u Hrvatskoj biti blag. Pufnik (2018)

- Ostali nedostaci

Ostali nedostaci kod uvođenja eura mogu biti; porast samih troškova prilikom uvođenja eura, postoji rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacije makroekonomskih neravnoteža, troškovi pristupanja Hrvatske narodne banke Eurosustavu i sudjelovanje u pružanju financijske pomoći drugim državama članicama.

Prema autoru Šonje (2019) valuta ne može biti jedini alat za ostvarenje gospodarskog rasta, ali može biti pomoć i simbol. Euro je, prije svega, simbol Europe i kompromisa iz kojih je Unija izrasla. U tom smislu, europodručje nije prostor tuđih pravila, već prije svega prostor političke kreacije u čijem ćemo upravljanju sudjelovati kao subjekt, akter. Pri tome se i Europa i Hrvatska moraju mijenjati kako bi ubrzale rast produktivnosti. Te promjene će prije ili kasnije značiti širenje prostora ekonomskih sloboda, jer bez njih bržeg rasta neće biti.

3.2. Kriteriji konvergencije (kriteriji iz Maastrichta)

Da bi usvojile euro, zemlje EU-a moraju uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo s relevantnim pravom Europske unije i ispuniti posebne uvjete osmišljene kako bi osigurale ekonomsku konvergenciju. Ti su zahtjevi, o kojima su se države članice EU dogovorile u Maastrichtu 1991. godine, poznati kao kriteriji konvergencije. Uspostavljeni su kriteriji konvergencije za mjerenje napretka u spremnosti zemalja za usvajanje eura i definirani su kao skup makroekonomskih pokazatelja koji se usredotočuju na:

- Stabilnost cijena
- Zdrave javne financije kako bi se osiguralo da budu održive
- Stabilnost deviznog tečaja, kako bi se pokazalo da država članica može upravljati svojim gospodarstvom bez pribjegavanja pretjeranim kolebanjima valuta
- Dugoročne kamatne stope za procjenu trajnosti konvergencije (Europska komisija, 2022)

Proces ulaska u Ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) je složen i odvija se u nekoliko faza:

- ulazak u europski tečajni mehanizam ERM-II
- ostvarivanje kriterija iz Maastrichta
- konačna konverzija vlastite valute u euro i usvajanje eura kao nacionalne valute.

Svaka članica EU-a sama određuje brzinu procesa eurizacije i ulaska u EMU. Članstvo u Europskoj uniji ne podrazumijeva nikakve formalne obveze u pogledu brzine ulaska u ERM-II ili zadovoljavanja kriterija iz Maastrichta, ili uvođenja eura. Nova članica ulazi u Europsku uniju s

(privremenom) derogacijom ulaska u EMU. To je osobito važno za formuliranje strategije ulaska neke države u EMU. U trenutku kada članica zadovolji sve kriterije iz Maastrichta, može neopozivo usvojiti euro kao vlastitu valutu. (Radošević, 2012)

Članica Europske unije može se pridružiti monetarnoj uniji tek kad zadovolji sljedeće kriterije:

- ostvaruje stopu inflacije koja nije viša od 1,5% iznad prosjeka tri zemlje eurozone s najnižom inflacijom
- dugoročne kamatne stope nisu više od 2% iznad prosjeka tri zemlje eurozone s najnižom inflacijom
- pridružila se tečajnom mehanizmu ERM-II i nije devalvirala vlastitu valutu dvije godine prije ulaska u EMU u odnosu na euro
- ostvaruje budžetski deficit u visini od najviše 3% BDP-a (ako to nije slučaj, mora konstantno smanjivati deficit kako bi se ostvario do razine od 3%)
- njezin javni dug ne prelazi razinu od 60% BDP-a (ako to nije slučaj, mora stalno smanjivati javni dug kako bi se ostvario na poželjnoj razini). (Radošević, 2012)

Ugovor također poziva na ispitivanje ostalih čimbenika važnih za ekonomsku integraciju i konvergenciju. Ti dodatni čimbenici uključuju integraciju tržišta i razvoj platne bilance. Njihova se procjena također vidi kao važan pokazatelj kako bi integracija države članice u europodručje tekla nesmetano.

□ **Izvješća o konvergenciji**

Najmanje jednom u dvije godine, ili na zahtjev države članice s izuzećem, Europska komisija i Europska središnja banka procjenjuju napredak zemalja kandidatkinja za euro područje i objavljuju svoje zaključke u odgovarajućim izvješćima o konvergenciji. Izvješća o konvergenciji ispituju ispunjavaju li države članice potrebne uvjete za usvajanje jedinstvene valute.

Uvjeti koje države članice moraju ispuniti i koje Izvješća strogo ispituju su:

- kriteriji konvergencije (stabilnost cijena, zdrave javne financije, stabilnost deviznog tečaja i konvergencija u dugoročnim kamatnim stopama)
- kompatibilnost nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (postojeće zakonodavstvo EU-a) u pogledu nacionalne središnje banke, posebice njezine neovisnosti i nezavisnosti članova tijela koja donose odluke, ciljeva i integracije u Europski sustav središnjih banaka. (Europska Komisija, 2022)

Na temelju svoje ocjene Europska Komisija podnosi prijedlog Vijeću ECOFIN-a koje - konzultirajući Europski parlament i nakon rasprave među šefovima država ili vlada - odlučuje ispunjava li država potrebne uvjete i može li usvojiti euro. Ako je odluka povoljna, Vijeće ECOFIN poduzima potrebne pravne korake i - na temelju prijedloga Komisije, konzultirajući se s ECB-om - usvaja tečaj pretvorbe po kojem će nacionalna valuta biti zamijenjena eurom, koji time postaje neopozivo fiksiran.

3.3. Ekonomska i monetarna unija (EMU)

Ekonomska i monetarna unija (EMU) predstavlja veliki korak u integraciji gospodarstava EU. Pokrenuta 1992., EMU uključuje koordinaciju ekonomske i fiskalne politike, zajedničku monetarnu politiku i zajedničku valutu euro. Svih 27 članica EU-a sudjeluju u gospodarskoj uniji, zemlje koje su se integrirale usvajanjem eura zajedno čine europodručje. Odluku o formiranju Ekonomske i monetarne unije donijelo je Europsko vijeće u nizozemskom gradu Maastrichtu u prosincu 1991. godine, a kasnije je ugrađena u Ugovor o Europskoj uniji (Ugovor iz Maastrichta). (Europska komisija, 2022)

Ekonomska i monetarna unija vodi EU korak dalje u procesu ekonomske integracije koji je započeo 1957. godine kada je osnovana. Gospodarska integracija donosi prednosti veće veličine, interne učinkovitosti i robusnosti gospodarstvu EU-a u cjelini i gospodarstvima pojedinih država članica. U praktičnom smislu, EMU znači:

- Koordinacija donošenja ekonomske politike između država članica
- Koordinacija fiskalnih politika, posebice kroz ograničenja državnog duga i deficita
- Neovisna monetarna politika koju vodi Europska središnja banka (ECB)
- Jedinstvena pravila i nadzor financijskih institucija unutar europodručja
- Jedinstvena valuta i europodručje

Unutar EMU-a ne postoji niti jedna institucija odgovorna za ekonomsku politiku. Umjesto toga, odgovornost je podijeljena između država članica i institucija EU-a.

4. UVOĐENJE EURO VALUTE U REPUBLIKU HRVATSKU

Republika Hrvatska je 21. veljače 2003. godine podnijela zahtjev za članstvo u Europskoj uniji, a pregovori su otvoreni 2005. godine. Nakon završetka pregovora, u lipnju 2011. godine, u siječnju 2021. održan je referendum na kojem su hrvatski građani podržali članstvo u Europskoj uniji čime su potvrdili i one odredbe o pristupanju koje uključuju i članstvo u europodručju, kada Hrvatska ispuni kriterije. 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je članica Europske unije. Vlada Republike Hrvatske je 2017. godine pokrenula javnu raspravu o *Strategiji uvođenja eura*², a nakon nekoliko mjeseci, u svibnju 2018. godine je istu usvojila.

Hrvatska je visokoeurizirana ekonomija, čak 70% prihoda u turizmu dolazi od turista iz država članica europodručja. 60% robne razmjene odnosi se na države članice europodručja, dok je 70% oročene štednje građana ili u euru ili je za njega vezano. Također otprilike 60% kredita odnosi se na kredite u eurima. (Vlada Republike Hrvatske, 2022)

Republika Hrvatska je 10. srpnja 2020. primljena u tečajni mehanizam ERM-II, čime je potvrdila kredibilitet da sustavno ispunjava ciljeve prema europodručju. Iste je godine usvojen i *Plan za zamjenu kune eurom*. U planu zakonodavnih aktivnosti nalaze se zakonski prijedlozi koje Vlada tijekom 2022. godine predlaže Hrvatskom saboru na usvajanje. Zakonski prijedlozi vezani su za uvođenje eura, ispunjenje kriterija konvergencije i pripremu gospodarstva za zamjenu kune eurom. (Vlada Republike Hrvatske, 2022)

Hrvatski sabor je na temelju članka 89. Ustava Republike Hrvatske, donio Odluku o proglašenju zakona o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. *Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj* koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 13. svibnja 2022. godine stupio je na snagu 17. svibnja 2022. godine. Ovim se Zakonom uređuje uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, pravila za preračunavanje, opskrba i zamjena gotovog novca kune za gotov novac eura, dvojni optjecaj, dvojno iskazivanje, primjena načela neprekidnosti pravnih instrumenata, proračuni, financijski planovi, poslovne knjige, financijski izvještaji i porezi u procesu uvođenja eura, nadzor nad primjenom ovoga Zakona te prekršajne odredbe.³

² Strategija uvođenja eura, više o tome na: <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/h-strategija-za-uvodenje-eura-kao-sluzbene-valute-u-HR.pdf/69a1c208-c601-4df3-95f6-d336f665b5f9>

³ Narodne novine, Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, Izdanje: NN 57/2022

Zamjena kune eurom obuhvaća 3 ključna razdoblja: pripremno razdoblje, razdoblje dvojnog optjecaja, te razdoblje nakon završetka dvojnog optjecaja. Pripremno razdoblje započinje otprilike 6 mjeseci prije uvođenja eura, točnije od dana kada Vijeće Europske unije donese odluku da Republika Hrvatska uvodi euro i utvrdi fiksni tečaj konverzije i traje do dana uvođenja eura. Nakon objave odluke Vijeća Europske unije o usvajanju eura, Vlada Republike Hrvatske odlukom objavljuje dan uvođenja eura i fiksni tečaj konverzije, datum početka i završetak dvojnog optjecaja, te datum početka i završetka dvojnog iskazivanja. (HNB, 2022)

U ovom poglavlju se kroz činjenice i makroekonomske pokazatelje dokazuje istinitost hipoteze broj 1 (H1). Metodom deskripcije opisani su kriteriji konvergencije i gospodarsko stanje Republike Hrvatske. Metoda analize i sinteze na kraju rezimira sve istražene činjenice i zaključke u jednu cjelinu i potvrđuje/odbacuje postavljene hipoteze.

4.1. Monetarna politika Republike Hrvatske

Instrumenti monetarne politike predstavljaju „alat“ kojim se središnje banke služe u ostvarenju postavljenih ciljeva. Problem pritom predstavlja to što iako središnje banke nastoje ostvariti određene ciljeve (poput stabilnosti cijena), one direktno na njih ne mogu djelovati. Zbog toga se koriste instrumentima monetarne politike kojima usmjeravanju kretanje ciljanih varijabla u željenom smjeru. Kako bismo proces bolje razumjeli, objasniti ćemo prvo ciljeve monetarne politike i strategije njezinog provođenja.

□ Ciljevi monetarne politike

Potencijalni ciljevi monetarne politike mogu biti: visoka zaposlenost, ekonomski rast, stabilnost cijena, stabilnost kamatnih stopa, stabilnost financijskih tržišta i stabilnost na deviznom tržištu. Visoka zaposlenost postoji kada je potražnja za radom jednaka ponudi rada, što je kompatibilno teorijskom konceptu ostvarivanja pune zaposlenosti uz postojanje određene razine prirodne stope nezaposlenosti. Ekonomski rast označava povećanje potencijalnog BDP-a neke zemlje. Ovisan je o razini i tvorbi kapitala, tehnološkim promjenama, prirodnom bogatstvima i sposobnostima ljudi da uz veću produktivnost osiguraju povećanje investicija, proizvodnje i životnog standarda (rast BDP-a).

Stabilnost cijena odnosi se na ostvarivanje niskih stopa inflacije između 2 do 3 % godišnje uz koje je moguće održiv ekonomski rast. Stabilnost cijena važna je s aspekta sprječavanja opće nesigurnosti i donošenja odluka o investiranju, potrošnji, štednji ili zaduživanju, što je moguće u slučaju ugrađivanja premije rizika inflacije ili razvoja inflacijom izazvanih preferencija prema

kratkom od dugog roka. Uz nisku stopu inflacije povećava se vjerodostojnost i kredibilitet monetarne politike te transparentnost cijena i drugih varijabla. (Lovrinović, 2009)

Stabilnost kamatnih stopa povećava transparentnost i stabilnost financijskih tržišta i olakšava planiranja vezana uz budući novčani tijek. Stabilnost financijskih tržišta omogućuje efikasno prenošenja novčanih viškova od suficitarnih prema deficitarnim subjektima i pridonosi izbjegavanju čimbenika razvoja financijske krize. Uz stabilnost na deviznom tržištu sprječava se promjena uvjeta razmjene vezana uz pad ili rast vrijednosti domaće valute u odnosu na strane valute. (Lovrinović, 2009)

Istodobno ostvarivanje nabrojanih ciljeva poželjno je, ali ne uvijek moguće. Djelujući u pravcu ostvarenje jednog cilja, središnja banka može ugroziti ostvarenje drugog/drugih ciljeva. Konflikt ciljeva posebice dolazi do izražaja u kratkom roku. Orijehtacija na stabilnost cijena opća je karakteristika suvremene monetarne politike. No unatoč tome, brojni su primjeri raznolikosti ciljeva u praksi središnjih banaka.

Cilj Hrvatske narodne banke je održavanje stabilnosti cijena. Ne dovodeći u pitanje ostvarivanje svojega osnovnog cilja, Hrvatska narodna banka podupire gospodarsku politiku Republike Hrvatske i pritom djeluje u skladu s načelima otvorenog tržišnog gospodarstva. (Lovrinović, 2009)

Temeljni cilj Europske središnje banke je srednjoročna stabilnost cijena, mjerena horizontalnim indeksom potrošačkih cijena ispod 2%, ali blizu 2%. Ne dovodeći u pitanje stabilnost cijena, monetarna politika ECB-a treba podupirati ekonomsku politiku Europske unije radi ostvarivanja visoke razine zaposlenosti te održivog i neinflatornog ekonomskog rasta.

4.2. Makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske

Kao što je već prethodno bilo objašnjeno, osim formalnih i pravnih koraka, da bi neka država uvela euro kao vlastitu valutu treba ispuniti kriterije konvergencije. Ti kriteriji najbolje se ocrtavaju kroz određene makroekonomske pokazatelje gospodarskog stanja države. Republika Hrvatska bilježi pozitivne pomake i rast gospodarstva u odnosu na 2020. godinu.

Republika Hrvatska postala je 1. srpnja 2013. godine punopravna članica Europske unije (EU). U cilju ostvarivanja bolje europske integracije, definirana su dva strateška nacionalna cilja:

pristupanje europodručju i ulazak u *Schengenski prostor*⁴. U svibnju 2018. godine, donošenjem *Strategije za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj*, pokrenut je proces ulaska u europodručje. Hrvatska je kuna uključena u tečajni mehanizam 10. srpnja 2020. godine, pri čemu je utvrđen središnji paritet na razini od 7,53450 kuna za 1 euro.

Prošlu 2021. godinu obilježio je postpandemijski oporavak gospodarskih aktivnosti i rast zaposlenosti. Oporavila se domaća potražnja i izvoz robe, osobito izvoz usluga. Porasle su investicijske aktivnosti, te potrošnja kućanstva i potrošnja države. U takvim uvjetima izrazito visoke likvidnosti nastavio se pad kamatnih stopa za sve namjene financiranja stanovništva i poduzeća. Oporavak realne aktivnosti rezultirao je poboljšanjem salda proračuna opće države i smanjenjem omjera javnog duga u postotku BDP-a. No međutim, globalni oporavak potaknuo je rast cijena energije i ostalih sirovina, koji se već krajem 2021. godine počeo prelijevati u rast proizvođačkih i potrošačkih cijena. U veljači 2022. godine uslijedila je invazija Rusije na Ukrajinu koja je dodatno ubrzala inflaciju.

Tijekom 2021. godine prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena iznosila 2,6%. U 2021. godini nastavilo se sudjelovanje hrvatske kune u tečajnom mehanizmu ERM-II. Tečaj kune prema euru bio je vrlo stabilan. Realni bruto domaći proizvod je nakon pada od 8,1% u 2020. godini porastao za 10,2% u 2021. godini i time premašio pretpandemijsku razinu gospodarske aktivnosti. Izvoz robe nadmašio razinu iz 2019. godine, a dobra ostvarenja u turističkoj sezoni rezultirala su snažnim povećanjem izvoza usluga, koji još uvijek nije dostigao pretkriznu razinu. Investicijska aktivnost također je rasla, osobito na početku godine, a prema kraju se godine postupno usporavala. (HNB, 2022)

Zaposlenost je u 2021. godini porasla za 2,2% i tako nadmašila pretkriznu razinu. Rastu ukupne zaposlenosti pridonijeli su svi sektori gospodarstva uz najveći pojedinačni doprinos IT sektora i poslovnih usluga kao i zapošljavanje radnika iz trećih zemalja (izvan EU), koji se ponajprije zapošljavaju u građevinarstvu. (HNB, 2022)

Kretanje plaća tijekom 2021. godine ubrzao se rast nominalnih bruto plaća na 4,1% (2,5% u 2020. godine), što odražava više plaće u javnom sektoru, ali i u ostatku gospodarstva. Nominalne neto plaće porasle su po stopi od 5,4%, odnosno snažnije od bruto plaća zbog smanjenja poreznog opterećenja na dohodak od rada. Međutim, zbog povećanja stope inflacije,

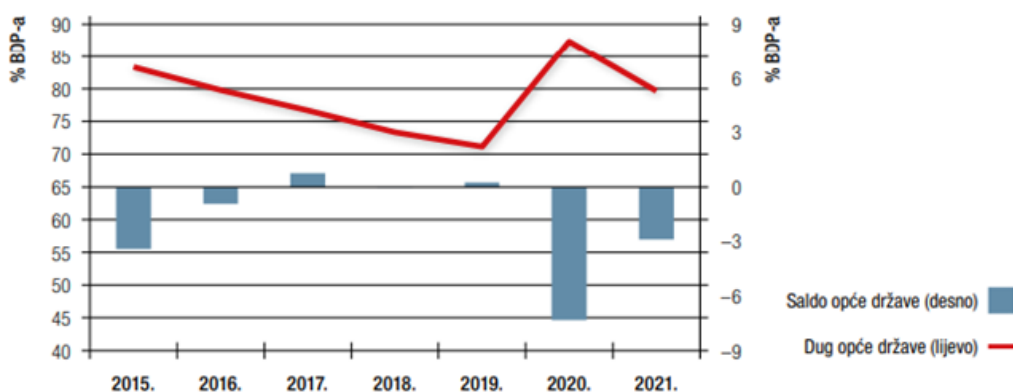
⁴ Schengenski prostor obuhvaća teritorije 26 europskih zemalja. Schengenski prostor u mnogo čemu funkcionira kao područje jedne države, s tradicionalnim graničnim kontrolama za one koji ulaze i izlaze iz područja, ali bez unutarnjih graničnih kontrola. Više o tome na: MUP: <https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172>

rast realnih neto plaća bio je nešto izraženiji nego u prethodnoj godini (2,7% u odnosu na 2,3% u 2020. godinu). (HNB, 2022)

Oporavak prihoda od turističke potrošnje inozemnih gostiju najviše je pridonio snažnom povećanju viška na tekućem i kapitalnom računu platne bilance, koji je u 2021. godini iznosio 5,8% BDP-a, u usporedbi s 2,0% BDP-a u 2020. godinom. Unatoč rastu bruto duga u apsolutnom iznosu, snažan rast BDP-a rezultirao je poboljšanjem relativnog pokazatelja bruto inozemne zaduženosti na 77,9% BDP-a na kraju 2021. godine, u usporedbi sa 79,8% BDP-a na kraju 2020. godine. Time se nastavio višegodišnji trend poboljšavanja tog pokazatelja, koji je bio privremeno prekinut prethodne godine. Neto inozemni dug smanjio s 14,8% BDP-a na kraju 2020. godine na 4,0% BDP-a na kraju 2021. godine zbog pandemije. (HNB, 2022)

Oporavak gospodarske aktivnosti odrazio se povoljno na pokazatelje javnih financija. Fiskalni pokazatelji (grafički prikaz broj 1) zabilježili su povoljna ostvarenja u 2021. godini zbog snažnog oporavka gospodarske aktivnosti. Manjak opće države u 2021. godini smanjen je na 2,9% BDP-a, što je zamjetno poboljšanje u odnosu na 2020. godinu kada je ostvareni manjak iznosio 7,3% BDP-a. Istodobno, znatno se smanjila i zaduženost opće države iskazana omjerom javnog duga i BDP-a, ali navedeni je pokazatelj i dalje ostao zamjetno iznad pretpandemijske razine. (HNB, 2022)

Grafikon 1 Fiskalni pokazatelji u postocima BDP-a

Izvor: HNB, Godišnje izvješće 2021., 2022.

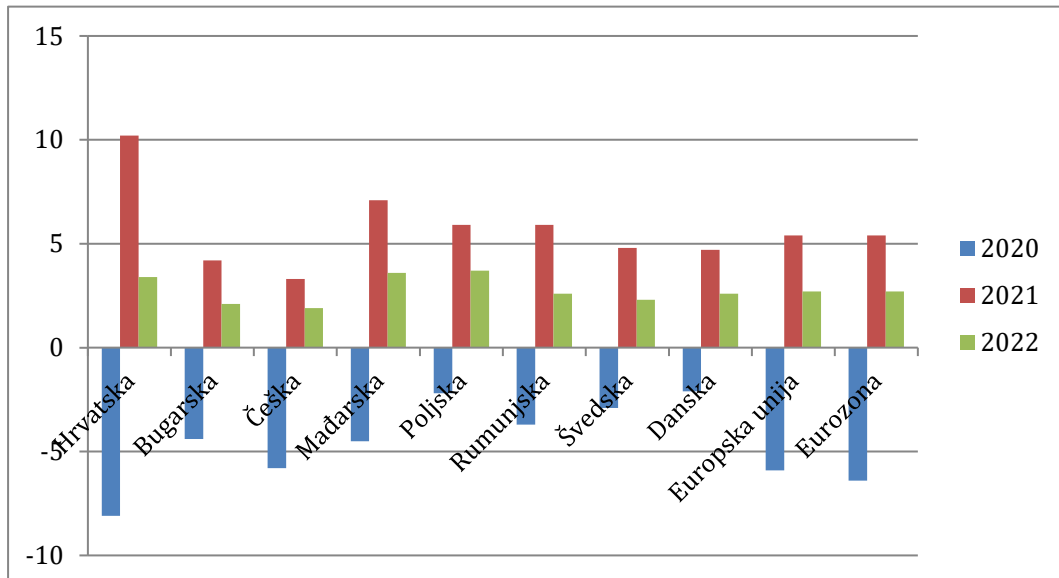
<https://www.hnb.hr/documents/20182/4206278/h-gi-2021.pdf/7a557db9-4d99-1dff-0d26-4fa8cae81bbb>

Kao posljedica toga, ukupni su prihodi u 2021. godini zabilježili znatan rast od 11,8% na godišnjoj razini, dok su ukupni rashodi rasli zamjetno sporije i zabilježili povećanje od 2,8%. Snažan oporavak gospodarske aktivnosti i povoljna proračunska ostvarenja rezultirali su izraženim smanjenjem omjera javnog duga i BDP-a. Naime, relativni pokazatelj javnog duga na

kraju 2021. godine smanjio se na 79,8% BDP-a s 87,3% BDP-a, koliko je iznosio na kraju 2020. godine.

Niže je prikazan *grafikon broj 2* koji jasno prikazuje rast postotka BDP-a na godišnjoj razini u razdoblju od 2020. godine do 2022. godine. Republika Hrvatska ostvarila je najveći rast od svih navedenih zemalja u 2021. godini.

Grafikon 2 Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)

Izvor: vlastita izrada prema podacima Europske komisije, 2022

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2022-economic-forecast_en#map

Prema rezultatima i podacima HNB-a makroekonomski indikatori za razdoblje od 2015. godine do 2021. godine ukazuju na poboljšanje u 2021. godini što potvrđuje i činjenica da Republika Hrvatska zadovoljava kriterije konvergencije. U tablici broj 1 navedeni su najvažniji makroekonomski indikatori i njihovo kretanje po godinama.

Tabela 1 Makroekonomski indikatori za Republiku Hrvatsku od 2015. do 2021. godine

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BDP - realna godišnja stopa promjene (u %)	2,5	3,5	3,4	2,9	3,5	-8,1	10,2
Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena	-0,5	-1,1	1,1	1,5	0,8	0,1	2,6
Tekući račun platne bilance (u % BDP-a)	3,4	2,3	3,5	1,9	3,0	-0,1	3,4
Izvoz robe i usluga (u % BDP-a)	45,8	47,1	49,3	49,5	50,8	42,1	52,5
Uvoz robe i usluga (u % BDP-a)	45,5	45,9	48,6	50,3	51,1	48,8	53,5
Inozemni dug (u % BDP-a)	106,9	94,5	87,2	80,8	72,4	79,8	77,9
Prosječni devizni tečaj (HRK : 1 EUR)	7,6096	7,5294	7,4601	7,4141	7,4136	7,5331	7,5242
Dug opće države (u % BDP-a)	83,3	79,8	76,7	73,3	71,1	87,3	79,8
Stopa nezaposlenosti	16,2	13,1	11,2	8,4	6,6	7,5	7,6
Stopa zaposlenosti	44,2	44,6	45,8	46,9	47,7	47,2	47,8

Izvor: HNB, 2022.

<https://www.hnb.hr/-/glavni-makroekonomski-indikatori>

4.3. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Republiku Hrvatsku

Europska komisija i Europska središnja banka u lipnju 2022. godine objavile su Izvješće o konvergenciji za države kandidatkinje za euro; Hrvatska, Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Švedska. Kao što je ranije bilo objašnjeno u 3. poglavlju ovog rada; izvješća o konvergenciji ispituju ispunjavaju li države članice potrebne uvjete za usvajanje euro valute. Uvjeti koje države članice moraju ispuniti i koje Izvješća strogo ispituju su kriteriji konvergencije (stabilnost cijena, zdrave javne financije, stabilnost deviznog tečaja i konvergencija u dugoročnim kamatnim stopama) i kompatibilnost nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (postojeće zakonodavstvo EU-a).

Makroekonomski indikatori za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2020. godine do 2023. godine prikazani su u *tablici broj 2*. Predviđanja za 2023. godinu temeljena su na procjeni Europske Komisije. Prema podacima u tablici vidljivo je da u RH zabilježen rast BDP-a i inflacije, smanjio se saldo opće države, bruto javni dug, te stanje tekućeg računa.

Tabela 2 Makroekonomski indikatori za Republiku Hrvatsku

Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-8,1	10,2	3,4	3,0
Inflacija (% na godišnjoj razini)	0,0	2,7	6,1	2,8
Saldo opće države/proračunski saldo (u % BDP-a)	-7,3	-2,9	-2,3	-1,8
Bruto javni dug (u % BDP-a)	87,3	79,8	75,3	73,1
Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	-0,9	3,3	1,7	0,3

Izvor: Europska komisija, 2022

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/croatia/economic-forecast-croatia_en

Prema *Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.*⁵ godine Republika Hrvatska je jedina zemlja kandidatkinja za euro koja ispunjava sve kriterije konvergencije - stabilnost cijena, zdrave javne financije, stabilnost deviznog tečaja i konvergencija u dugoročnim kamatnim stopama. Europska komisija (2022) ocijenila je pravnu usklađenost i ispunjenje kriterija konvergencije, te smatra da Republika Hrvatska ispunjava uvjete za uvođenje eura. Europska komisija (2022) smatra da je zakonodavstvo u Hrvatskoj u potpunosti usklađeno s obvezom usklađenosti iz čl. 131 UFEU-a.

⁵ Europska komisija: Izvješće o konvergenciji 2022, izvor: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip179_en.pdf

□ **Hrvatska ispunjava kriterij stabilnosti cijena**

Prosječna stopa inflacije u Hrvatskoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. iznosila je 4,7%, ispod referentne vrijednosti od 4,9%. Predviđa se da će ostati ispod referentne vrijednosti u narednim mjesecima. Dugoročno gledano, izgledi za inflaciju će ovisiti o rastu plaća u skladu s produktivnošću. Inflacijski ciklusi u Hrvatskoj već su vrlo sinkronizirani s inflacijskim ciklusom eurozone i kretanjima plaća, stoga se očekuje da će nastaviti podržavati ovu sinkronizaciju. Reforme tržišta rada iz 2013. godine i 2014. godine znatno su povećale razinu fleksibilnosti rada na tržištu.

□ **Hrvatska ispunjava kriterij javnih financija**

Hrvatska nije predmet Odluka Vijeća o postojanju prekomjernog deficita. Nakon 3 godine širokog uravnoteženih proračuna i suficita, saldo opće države pretvorio se u deficit od - 7,3% BDP-a u 2020. godini zbog krize COVID-19. Deficit opće države pao je na - 2,9% BDP-a u 2021. godini zahvaljujući snažnom gospodarskom oporavku i postupnom ukidanju mjera potpore COVID-19.

Europska Komisija nadalje predviđa poboljšanje salda opće države na -2,3% BDP-a u 2022. godini, bez obzira na mjere koje Vlada Republike Hrvatske poduzima da bi smanjila ekonomski i društveni učinak povećanja cijena energije i troškova, te pomoći onima koji biježe od rata u Ukrajini koji je započeo početkom 2022. godine. Omjer javnog duga i BDP-a smanjio se s oko 87% u 2020. godini na 79,8% u 2021. godini, a očekuje se pad na 75,3% u 2022. godini.

□ **Hrvatska ispunjava kriterij stabilnost deviznog tečaja**

Tečaj hrvatske kune prema euru bio je stabilan od prethodnog *Izvješća o konvergenciji iz 2020. godine*⁶. Dvogodišnje razdoblje relevantno za procjenu stabilnosti tečaja traje od 19. svibnja 2020. do 18. svibnja 2022. godine. Hrvatska kuna pristupila je tečajnom mehanizmu ERM II dana 10. srpnja 2020. i drži središnji tečaj od 7,53450 kune za 1 euro sa standardnim rasponom fluktuacije od $\pm 15\%$. U posljednje 2 godine tečaj kune prema euru i dalje pokazuje sezonski obrazac privremene aprecijacije ljeti zahvaljujući stranim valutnim priljevima vezani uz sektor turizma.

⁶ Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

□ **Hrvatska ispunjava kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa Hrvatske iznosila je 0,8% u travnju 2022., znatno ispod referentna vrijednost od 2,6%.

Europska Komisija je također ispitala dodatne čimbenike, uključujući ravnotežu razvoja plaćanja i integracije tržišta. Gospodarstvo je dobro integrirano s eurozonom kroz trgovinske i investicijske veze. Odabrani pokazatelji koji se odnose na poslovno okruženje pokazuju uspješnost Hrvatske više od drugih država članica eurozone.

Izazovi s kojima se Hrvatska suočava se većinom odnose na institucionalni okvir uključujući kvalitetu propisa i korupciju. Međutim, obaveza ulaska u ERM II je, između ostalog i poboljšanje poslovnog okruženja, a posebice smanjenje administrativnog opterećenja i regulatorna ograničenja.

Europska komisija smatra da Hrvatska više ne doživljava makroekonomske neravnoteže. Učinkovita provedba reformi i ulaganja zacrtanih u Hrvatski plan oporavka i otpornosti bavi se ključnim makroekonomskim i institucionalnim izazovima. To uključuje rješenje problema niske stope nezaposlenosti, rasterećenje složenog i opsežnog poslovnog okruženja, te povećanje kvalitete obrazovanja. Uključena su i ključna ulaganja u energetske učinkovitost, rekonstrukciju zgrada nakon potresa, održivi promet, digitalnu tranziciju i 5G infrastrukturu. Reforme se planiraju i u područjima kao što su rani odgoj i skrb o djeci, zdravstveni sustav, sprječavanje pranja novca i korupcije, reforma pravosuđa, fiskalni okvir i poslovno okruženje, posebice smanjenje administrativnih barijera. (Europska komisija, 2022)

5. NOVČANE VALUTE DRŽAVA ČLANICA ERUOPSKE UNIJE

Utjecaj uvođenja eura kao vlastite valute na gospodarstvo zemalja koje su ga uvele aktivno se proučava. Puno autora je ispitivalo kako je proces euointegracija utjecao na prvih 11 zemalja (Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska) koje su ga uvele 1999. godine. Nakon 2000. godine još 8 zemalja (Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva) uvelo je euro kao službenu valutu. U *tablici broj 3* navedene su sve zemlje koje su uvele euro valutu i vrijeme kada su to učinile.

U nastavku ovog poglavlja je detaljna analiza gospodarskog stanja i makroekonomskih indikatora za svaku državu članicu Europske unije koja je već uvela euro i koja tek planira uvesti euro. Ovo poglavlje kroz činjenice i podatke, metodom komparacije, deskripcije dokazuje istinitost 2 hipoteze (H2). Induktivna metoda iz svih analiziranih podataka donosi konačan zaključak i sud o istraženim činjenicama i služi za dokazivanje obiju postavljenih hipoteza. Metoda analize i sinteze na kraju rezimira sve istražene činjenice i zaključke u jednu cjelinu i potvrđuje/odbacuje postavljene hipoteze.

Tabela 3 Države članice europodručja

Red. br.	Države članice europodručja	Datum pristupanja europodručju
1.	Austrija	01.01.1999
2.	Belgija	01.01.1999
3.	Finska	01.01.1999
4.	Francuska	01.01.1999
5.	Njemačka	01.01.1999
6.	Irska	01.01.1999
7.	Italija	01.01.1999
8.	Luksemburg	01.01.1999
9.	Nizozemska	01.01.1999
10.	Portugal	01.01.1999
11.	Španjolska	01.01.1999
12.	Grčka	01.01.2001
13.	Slovenija	01.01.2007
14.	Cipar	01.01.2008
15.	Malta	01.01.2008
16.	Slovačka	01.01.2009

17.	Estonija	01.01.2011
18.	Latvija	01.01.2014
19.	Litva	01.01.2015

Izvor: Europska komisija, 2022.

(https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_hr)

Auto Lane (2006) tvrdi da uvođenje eura eliminira najveći dio valutnog rizika i pogoduje bržem gospodarskom rastu. Barrel i sur. (2008) također je utvrdio da nestanak valutnog rizika pridonosi bržem rastu gospodarstva (dugoročno oko 2% BDP-a).

Međutim, mnogi autori upozoravaju na nestabilnost Europske monetarne unije zbog velike financijske krize koja je izbila 2007. godine, te negativno utjecala na europsko i svjetsko gospodarstvo. Tada je Europsku uniju pogodila najgora recesija u njezinoj povijesti, što je ostavilo dubok trag na građanima, poduzećima i gospodarstvima država članica. Svjetska financijska kriza dovela do najgore recesije u šezdesetogodišnjoj povijesti Europske unije. Kriza nije započela u Europi, ali su institucije EU-a i države članice morale odlučno djelovati kako bi spriječile njezine posljedice i uklonile nedostatke početnog ustroja ekonomske i monetarne unije. Europska unija na kraju je uspjela ostvariti rast i oporavak gospodarstva, te jačanje bankarskog sektora. Nedavna gospodarska kretanja su pozitivna, ali preostaje još puno posla kako bi se prevladale posljedice godina krize. (Europska komisija, 2017)

Zbog toga je autor Wickens (2010) istaknuo da razine cijena u europodručju i konkurentnost različitih zemalja je teško uskladiti zbog razlike u produktivnosti i razvijenosti među zemljama i heterogene fiskalne politike. Teulon (2011) je naglasio da je jedinstvenu monetarnu politiku teško uskladiti s različitim fiskalnim politikama i asimetričnim šokovima u različitim zemljama.

Godine 2009. dogodila se kriza eurozone poznata kao i europska dužnička kriza. Radi se o krizi koja je utjecala na sve zemlje eurozone, ali posebice na Grčku, Španjolsku, Italiju, Portugal i Irsku. Kriza je nastala kao kombinacija više faktora ponajviše prekomjerno javno trošenje, nisku cijenu posuđivanja novčanih sredstava te manjak brige o pravilima vezanima uz razine javnog duga. Pravilo eurozone je da javni dug ne smije biti veći od 60% BDP-a, čega se navedene države nisu pridržavale. Radi se o fiskalnom pravilu donesenom u *Paktu o stabilnosti i razvoju* kojega je 1997. godine izradilo Europsko vijeće. Kako su rashodi država rasli, a rast prihoda od poreza nije pratio rast rashoda, došlo je do rasta zaduživanja, odnosno do značajnog porasta javnog duga. Krajem 2009. godine Grčka je objavila da njezin javni dug iznosi oko 140% BDP-a. Kako Grčka ne bi bankrotirala izglasan je takozvani paket spasa od strane

Međunarodnog monetarnog fonda (MMF-a) u određenom novčanom iznosu pomoći za Grčku. (Obradović, 2021)

U međuvremenu je rasla zabrinutost oko javnog duga drugih zemalja; Španjolske, Italije, Portugala i Irske. Gdje je MMF ponovo trebao intervenirati sa financijskom pomoći. Prema navedenom Međunarodni monetarni fond, Europska središnja banka i Europska komisija našle su se i vrlo izazovnoj situaciji, te program prilagodbe kojeg su usvojili prema krizom pogođenim državama nije dugoročno bio uspješan. (Stiglitz, 2017)

Glick i Rose (2016) otkrili su da je stvaranje europodručja potaknulo izvoz iz zemalja. Većina autora koji su istraživali fenomen uvođenja eura otkrila je da je uvođenje eura imalo značajan utjecaj na gospodarski rast kod izravnih stranih ulaganja. Jedan od glavnih razloga za povećanje izravnih stranih ulaganja je povećanje kvalitete institucija i poboljšanje infrastrukture u novim članicama monetarne unije.

Pufnik (2017) kroz recenziranje brojnih studija zaključuje da cijene zbog uvođenja eura rastu oko 0,1-0,7%, a sam učinak se osjeća mjesec dana prije i nakon uvođenja nove valute. Zanimljivo je da su cijene u zemljama koje su uvele euro nakon 2002. godine rasle relativno manje. Povećanje cijena uglavnom se događa zbog učinka zaokruživanja cijena i troškova konverzije. Osim toga, rast cijena bio je brži u zemljama s cikličkim usponima i snažnim rastom potražnje ili tržišta relativno manje konkurentnosti.

Zemlje koje su uvele euro nakon velike krize, brojni autori zaključuju da su te zemlje imale koristi od uvođenja eura. Primjerice, Slovačka i Latvija su uvele euro 2009. godine, a Estonija 2011. godine. Slovačka se pridružila eurozoni u teškom trenutku, neposredno nakon krize, a autori Fidrmuc i suradnici (2013.) ističu rast produktivnost i konkurentnost slovačkog gospodarstva u to vrijeme.

Baltičke države, Slovačka i Bugarska bilježile su izvrstan rast uz rigidne tečajne aranžmane i uvođenje eura. No, Grčka je upravo u europodručju propala kroz sve sigurnosne mreže. Poljska i Rumunjska vrlo su se brzo razvijale uz vlastite valute, Mađarska i Češka nešto sporije, a Hrvatska s vlastitom valutom najblaže rečeno nema osobite rezultate. Kritičari, eura koji su u najvećem broju i kritičari HNB-a, pripisat će to pogrešnoj monetarnoj politici i premalim fluktuacijama tečaja. (Šonje, 2019)

Iz navedenih istraživanja možemo zaključiti da prije uvođenja eura država treba biti gospodarski i ekonomski stabilna i otporna na promjene koje donosi integracija u Europsku monetarnu uniju. Slabosti i probleme koje države nose sa sobom u europodručje neće se riješiti zamjenom valute, već bi moglo doći do slabljenja makroekonomskih indikatora. U nastavku slijedi detaljna analiza država članica Europske unije koje su već ušle u europodručje nakon 2000. godine.

5.1. Države članice europodručja prije i nakon uvođenja euro valute

Nakon općeg pregleda mišljenja i istraživanja brojnih autora o uvođenju eura i objašnjena svrhe Ekonomske i monetarne unije (EMU) slijedi detaljna analiza gospodarske aktivnosti država članica europodručja koje su uvele euro nakon 2000. godine. Države Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva su specifične po svojem gospodarskom razvoju i geografskom položaju, te zbog svojih specifičnosti svaka je od njih drugačije apsorbirala novu valutu euro kao vlastitu.

Bruto domaći proizvod (BDP) je mjera ukupnog proizvoda u računima nacionalnog dohotka. BDP je mjera ukupnog proizvoda, o kojem možemo razmišljati s proizvodne strane (agregatna proizvodnja) ili s dohodovne strane (agregatni dohodak). Agregatna proizvodnja i agregatni dohodak su jednaki. (Blanchard, 2005) On je jedna od najvažnijih makroekonomskih pokazatelja gospodarskog napretka i rasta.

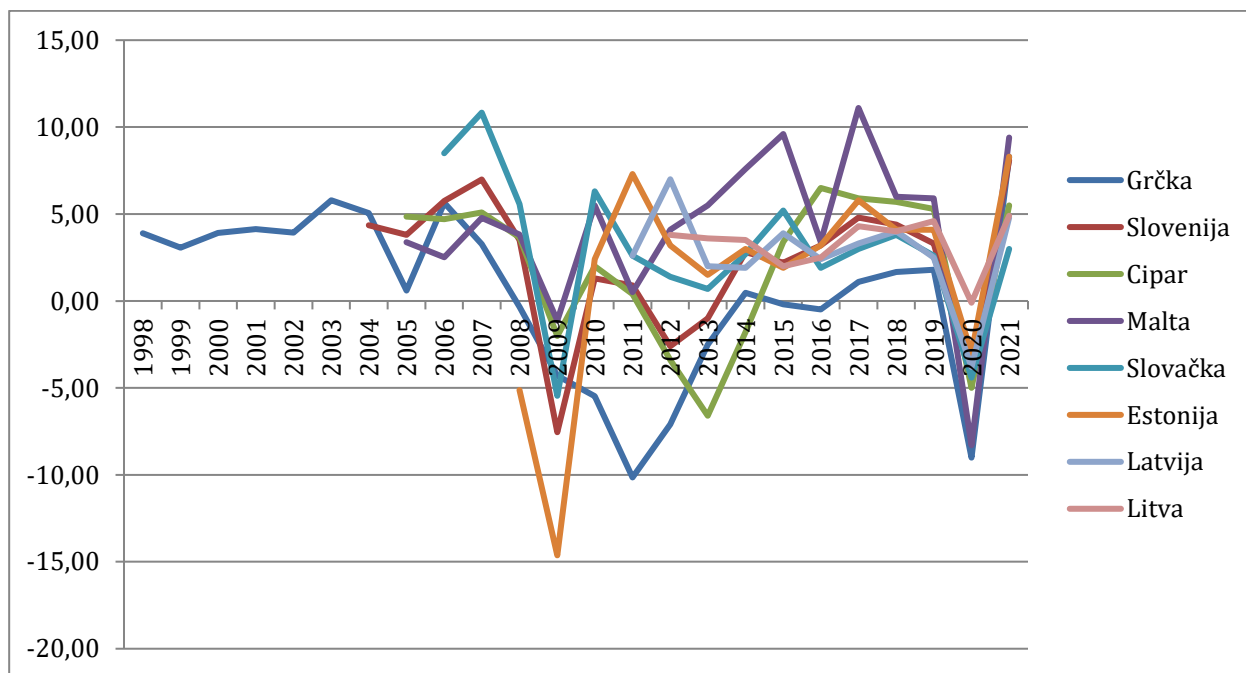
U nastavku slijede grafički prikazi koji metodom komparacije prikazuju odnos realne godišnje stope promjene rasta BDP-a među promatranim državama, kao i stopu inflacije, izvoz i zaduženost; jedni od bitnih obilježja makroekonomske analize gospodarstva. Grafikonu su rađeni prema podacima Svjetske banke i Eurostata. Promatrano razdoblje sva tri grafikona je od 1998. godine do 2001. godine. Raspon se bira na slijedeći način; s obzirom da je Grčka pristupila europodručju 1. siječnja 2001. godine uzimale su se u promatranje prethodne 3 godine, tako je rađeno i za sve ostale države. Krajnji datum je 2021. godina zbog dostupnosti točnosti i preciznosti podataka.

Grafički prikaz broj 3 prikazuje realne godišnje stope promjene rasta BDP-a u postocima po pojedinim državama koje su članice eurozone od 2000. godine; Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva.

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da je Grčka pristupila europodručju 1. siječnja 2001. godine, s 4,13% realne godišnje stope promjene rasta BDP-a, a 2002. godine realna godišnja stopa promjene rasta BDP-a iznosila je 3,92%, što je blagi pad, već 2003. godine realna godišnja stopa promjene rasta BDP-a iznosila je 5,79%. Slovenija je pristupila europodručju 1. siječnja 2007. godine s 6,98% realne godišnje stope promjene rasta BDP-a, međutim zbog krize je uslijedio nagli pad 2008. godine na -5,45% realne godišnje stope promjene rasta BDP-a. Cipar i Malte ušli su u europodručje 1. siječnja 2008. godine u vrijeme krize, ali već nakon nekoliko godina uslijedio je godišnje stope promjene rasta BDP-a. Slovačka je ušla u europodručje 1. siječnja 2009. godine također u razdoblju krize ali je već 2010. godine realna godišnja stopa promjene rasta BDP-a iznosila 6,3%. Estonija je ušla u europodručje 1. siječnja 2011. sa 7,3% realne godišnje stope promjene rasta BDP-a, te nakon toga bilježi blagi pad. Dok su Latvija

(ulazak u europodručje 1. siječnja 2014. godine) i Litva (ulazak u europodručje 1. siječnja 2015. godine) bilježile rast godišnje stope promjene rasta BDP-a.

Grafikon 3 BDP - realna godišnja stopa promjene (u %)

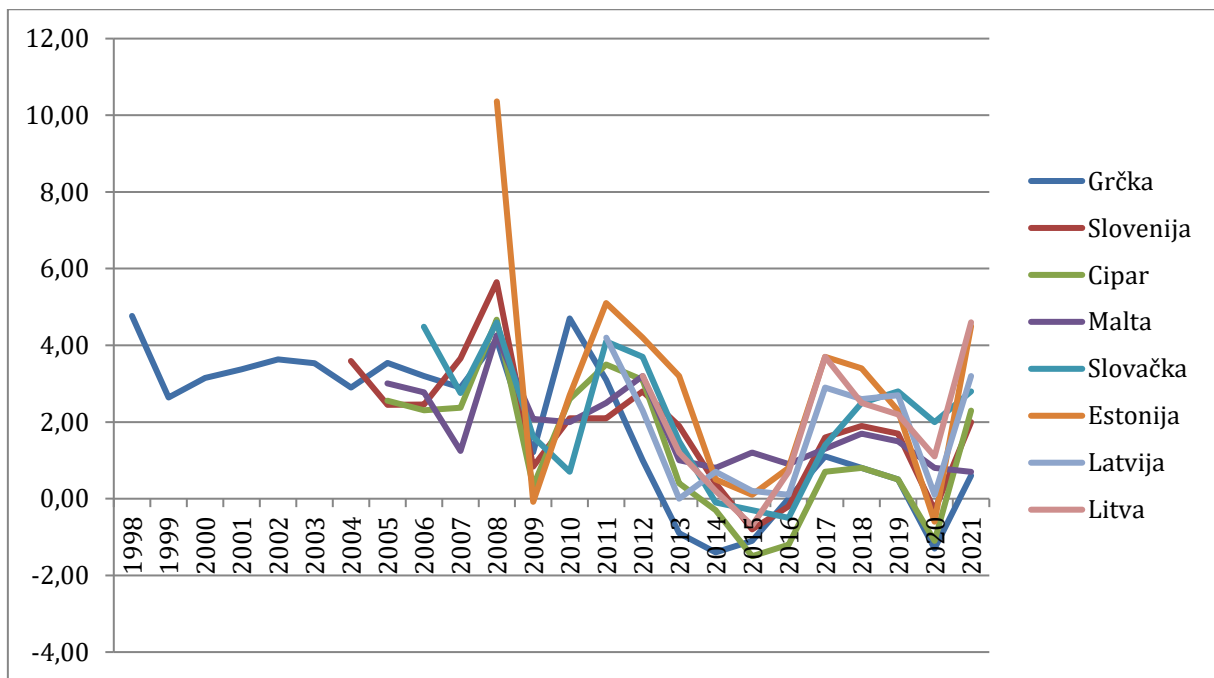
Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Svjetske banke, 2022.

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=GR&start=1998&view=chart>

Grafikon broj 4 prikazuje godišnju stopu inflacije za države Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva u razdoblju od 1998 godine do 2021. godine.

Inflacija je trajan rast opće razine cijena. Stopa inflacije je stopa po kojoj rastu cijene. (Blanchard, 2005)

Grafikon 4 Godišnja stopa inflacije

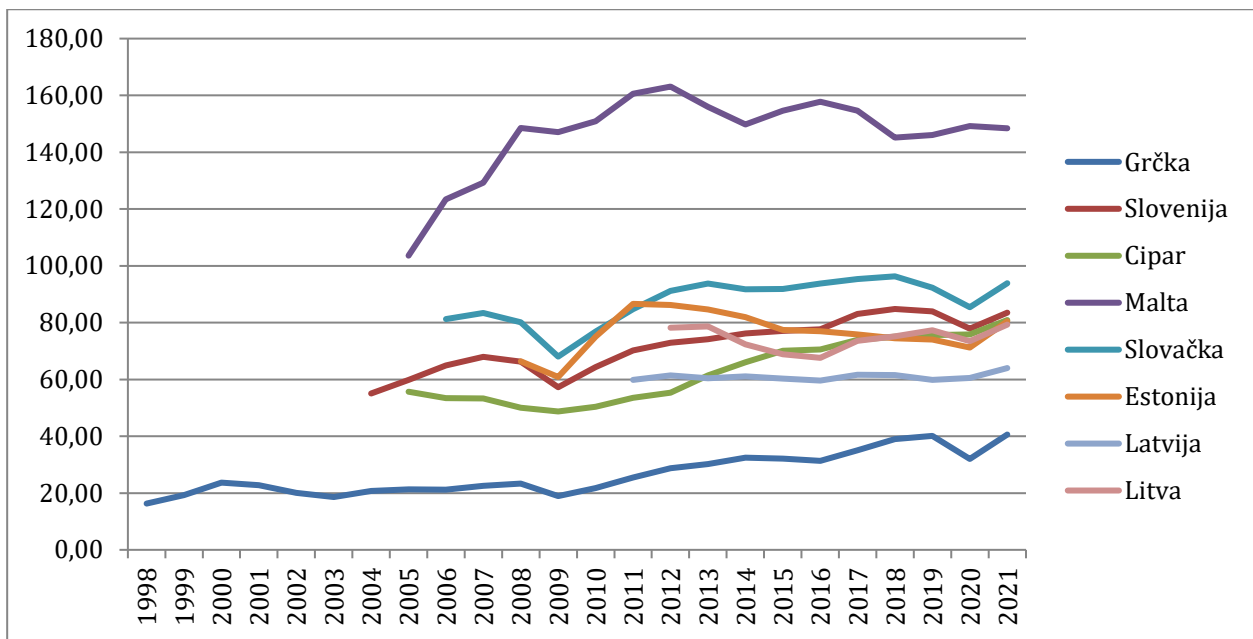

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Svjetske banke, 2022.

(<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2020&locations=GR&start=1998>)

Grafikon broj 5 prikazuje godišnju stopu izvoza u postotku BDP-a za države Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva u razdoblju od 1998 godine do 2021. godine. Na grafikonu je vidljivo da je Malta oduvijek uvjerljivo najveći izvoznik od svih navedenih država, a nakon toga slijedi Slovačka.

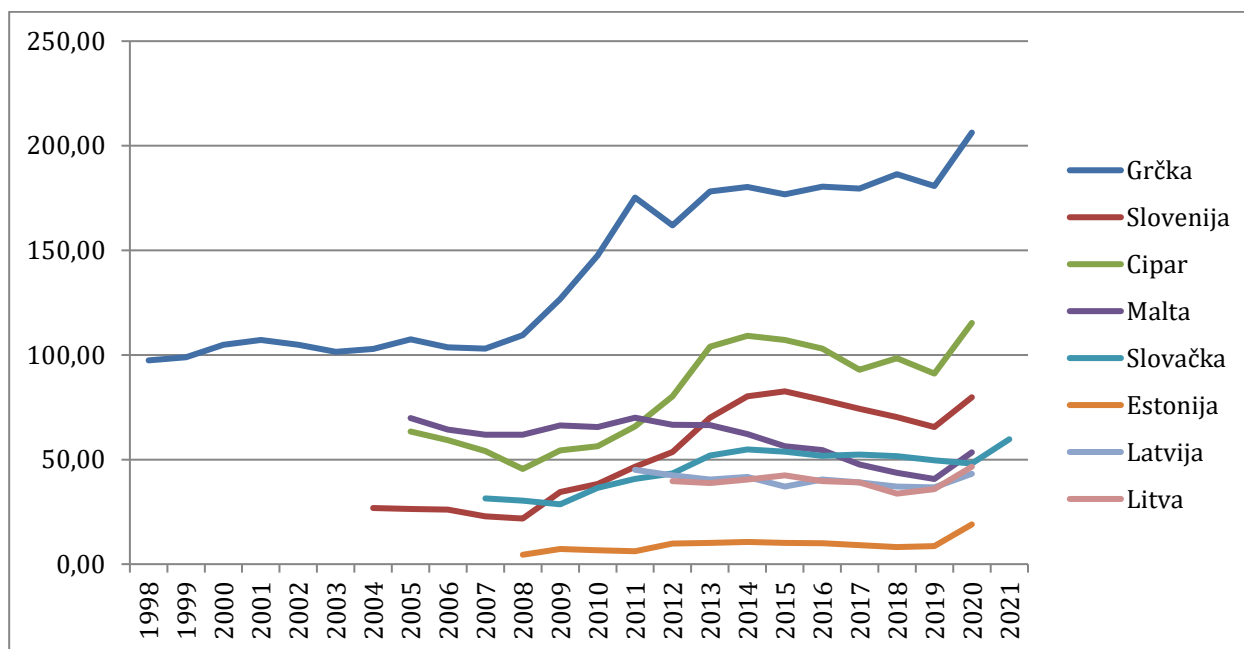
Grafikon 5 Godišnja stopa kretanja izvoza

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Svjetske banke, 2022.

(<https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2020&locations=GR&start=1998>)

Grafikon 6 Dug opće države

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Eurostat, 2022.

(<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TIPSGO10/default/table>)

Grafikon broj 6 prikazuje zaduženost opće države za države Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva u razdoblju od 1998 godine do 2021. godine. Grčka je zemlja koja je oduvijek imala velikih problema sa zaduženosti, što potvrđuje grafički prikaz, a nakon Grčke slijedi Cipar.

Ovih nekoliko makroekonomskih indikatora dokazuje specifičnost svake od država članica europodručja, a u nastavku slijedi detaljan opis gospodarstva prije i nakon uvođenja eura za svaku promatranu državu zasebno; Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva. Korištene metode u ovom poglavlju su komparacije, deskripcije, metoda analize i sinteze.

5.1.1. Grčka

Nakon pristupanja Grčke Europskoj uniji, 1. siječnja 1981. godine uslijedila je dugogodišnja stagnacija, destabilizacija i neučinkovita ekonomska prilagodba grčkog

gospodarstva. Novčanice i kovanice eura uvedene su u Grčkoj 1. siječnja 2002., a grčka drahma (GRD) zamijenjena je po tečaju 1 EUR = 340.750 GRD. (Europska komisija, 2002)

Pristupanje Grčke europodručju 1. siječnja 2001. godine sa značajnim strukturnim i fiskalnim neravnotežama, te niska i sve lošija međunarodna konkurentnost, dovela je do postupne destabilizacije vanjskog položaja Grčke.

Fiskalne neravnoteže i višegodišnje strukturne slabosti nije promijenila ni politika konvergencije koja se uglavnom temeljila na restriktivnoj monetarnoj politici. Grčko gospodarstvo se 2010. suočilo s velikom gospodarskom krizom, koja je u razdoblju od 2010. - 2016. izrasla u veliku depresiju grčkog gospodarstva. Kriza se razvijala dugi niz godina, a uzroci su bili ne samo ekonomski, već i društveni, strukturni, institucionalni i politički. Osim toga, problem niske međunarodne konkurentnosti grčkog gospodarstva pogoršao se zbog loše prilagodbe u europodručju.

To je uzrokovalo veliki i stalni deficit tekućeg računa i nagli porast vanjske zaduženosti. Neravnoteža se još više pogoršala tijekom međunarodne financijske krize u razdoblju do 2007. – 2009. godine. Velike makroekonomske i strukturne neravnoteže grčkog gospodarstva datiraju još iz prethodnih godina zbog nemogućnosti grčkih kreatora politike da usvoje učinkovite političke programe za njihovu pravodobnu i učinkovitu realizaciju. (Alogoskoufis, 2021)

Makroekonomske neravnoteže postale su još izraženije nakon pristupanja Grčke europodručju, zbog ograničenja i slabosti samog europodručja. Prije krize, problemi su se pojavljivali uglavnom zbog velikog problema stalnog deficita na tekućem računu, a nakon međunarodne financijske krize, problem je nastao zbog naglog zaustavljanja vanjskog kreditiranja Grčke. Institucionalna slabost samog europodručja u to doba povećala je vanjski dug i nametnula grčkom gospodarstvu teške ekonomske programe prilagodbe. Programi prilagodbe nisu uspjeli riješiti problem temeljen na strukturnim, društvenim, institucionalnim i političkim uzrocima neravnoteža i slabosti grčkog gospodarstva i europodručja. (Alogoskoufis, 2021:1)

Zbog njihovog isključivog oslanjanja samo na štednju, pridonijeli su najdubljoj i najdužoj recesiji grčkog gospodarstva u razdoblju do 2010. do 2016. godine. Oporavak grčkog gospodarstva nakon 2017. bio je slab i ni na koji način nije bio dovoljan za nadoknaditi velike gubitke proizvodnje tijekom dugog razdoblja depresije. Tim više, kada se činilo da je grčko gospodarstvo ušlo u blagi gospodarski oporavak, u 2020. uslijedila je nova velika međunarodna kriza zbog pandemije COVID-19.

□ **Grčka nakon pristupanja europodručju**

Grčka je nakon pristupanja europodručju imala nisku inflaciju i niske realne i nominalne kamatne stope, ali politika prihoda i fiskalna politika su bile slabe. Nastupio je veliki i brzi pad

realnih kamatnih stopa, a očekivanja o iznenadnoj devalvaciji valute su eliminirana. Ovo razdoblje niskih realnih kamatnih stopa uzrokovalo je povećanje ukupnih ulaganja i potrošnje. Sve veći jaz između ukupnih ulaganja i štednje potaknuo je povećanje agregatne potražnje i gospodarskog rasta, ali je, s druge strane, dovelo do velikog i kontinuiranog povećanje deficita tekućeg računa. Važno je istaknuti da je deficit na tekućem računu razlika između agregatne (ukupne) nacionalne štednje i agregatna (ukupnih) domaća ulaganja. Uspon ulaganja i pad štednje uzrokovan nižim realnim kamatnim stopama po definiciji dovodi do pogoršanja tekućeg računa. (Alogoskoufis, 2021)

Kako je smanjenje cijena prethodilo smanjenju plaća, međunarodna konkurentnost grčkog gospodarstva stalno se pogoršavala. Osim toga, bilo je i vrlo malo strukturnih reformi koje bi pomogle poboljšati produktivnost rada. Grčka se uspjela pridružiti eurozoni na kraju ovog ciklusa, na temelju fiskalne politike i podacima o inflaciji koji su bili postavljeni u to vrijeme, ali su fiskalni problemi ostali značajni, dok se problem međunarodne konkurentnosti pogoršao. (Alogoskoufis, 2021)

Pristupanje Grčke europodručju dovelo je do sve veće neizvjesnosti, a smanjenje nominalnih i realnih kamatnih stopa tekućeg računa se stalno pogoršavao. Na taj je proces očito utjecalo pogoršanje međunarodne konkurentnosti i snažan oporavak rasta BDP-a. Međunarodna recesija 2007. - 2009. uzrokovala je dodatno povećanje deficita tekućeg računa zbog pada grčkog prihoda od izvoza i turizma. Tek nakon krize 2010. i usvajanja prvog programa prilagodbe ti trendovi su se preokrenuli. Pogoršanje tekućeg računa popravljao se ekspanzivnim porastom kredita banaka kod privatnog sektora.

Zbog pada nominalnih i realnih kamatnih stopa i liberalizacije financijskih tržišta, potražnja za kreditima od strane privatnog sektora je porasla. Grčke banke su rado davale nove kredite, jeftino se zadužujući od ostatka svijeta. Kad je bilo potrebno osiguranje, davali su državne obveznice, koje su imali kao značajni udio u svojim portfeljima. Pad realnih kamatnih stopa, zajedno s liberalizacijom domaćeg financijskog sustava, dovelo je do pravog procvata zaduživanja privatnog sektora. Iz evolucije bankovnog kredita očito je da su grčke financijske institucije koristile Grčke državne obveznice u njihovim portfeljima radi dobivanja likvidnosti od stranih financijskih institucija, te na taj način pružale dodatni kredit domaćem privatnom sektoru. To je pomoglo u održavanju rasta deficita tekućeg računa, jer je olakšalo i financiralo višak ulaganja privatnog sektora nad štednjom. (Alogoskoufis, 2021)

U tim okolnostima, dilema između unutarnje i vanjske ravnoteže imala je središnju ulogu u makroekonomskim kretanjima. Jedini preostali instrument za kratkoročnu makroekonomsku stabilizaciju bila je fiskalna politika. U uvjetima relativno visoke nezaposlenost i vanjski deficit, ekspanzivnom fiskalnom politikom bi se mogla smanjiti nezaposlenost samo na račun daljnjeg

povećanja deficita tekućeg računa. S druge strane, restriktivnija fiskalna politika mogla bi smanjiti deficit tekućeg računa, ali na vjerojatni veći trošak recesije i veću nezaposlenost.

Opcija devalvacije mogla je pomoći u rješavanju takve dileme bez stvaranja recesije, ali usvojila se odluka o usvajanju jedinstvene zajedničke valute. Grčka je izgubila potencijalni instrument za rješenje sudjelovanjem u europodručju, dakle, vlastitu novčanu valutu, instrument za ispravljanje međunarodne konkurentnosti kroz devalvaciju vlastite valute i bez toga se teško mogla suočiti s velikim problemom deficita tekućeg računa i recesije.

□ **Program prilagodbe za Grčku osmišljen od strane MMF-a, EU i ECB-a**

Nakon 2010. godine uloga Grčke vlade bila je ograničena na provedbu programa prilagodbe koje je osmislio: Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), Europska komisija (EU) i Europska središnja banka (ECB). Kako bi se riješile vanjske neravnoteže, uvedeno je smanjenje nominalnih i realnih plaća. Zbog prirode ovih prilagodbi ovaj je ciklus uzrokovao najdužu i najdublju recesiju u povijesti Grčke. Prioritet je riješiti fiskalne neravnoteže kroz štednju. No, nakon tri uzastopna programa prilagodbe koja su trajala više od osam godina, vanjske neravnoteže dijelom su riješene po velikoj cijeni u smislu izgubljene proizvodnje i radnih mjesta. Programi prilagodbe službeno su dovršeni 2018., ali Grčka je i dalje ostala u režimu „pojačanog nadzora“ unutar europodručja. Primarni uzrok krize u Grčkoj 2010. godine su makroekonomske neravnoteže i strukturne slabosti grčkog gospodarstva. (Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, 2020)

5.1.2. Slovenija

Slovenija je postala država članica Europske unije 1. svibnja 2004., a tri godine nakon toga 1. siječnja 2007. uvela je euro kao službenu valutu. Euro je zamijenio prvu monetarnu valutu neovisne države, slovenski tolar (SIT) po tečaju 1 EUR = 239,64 SIT. Kad je postala članicom EU, Slovenija se također obvezala uvesti jedinstvenu europsku valutu i tako se pridružiti u EMU. Prije uvođenja eura Slovenija je morala ispunjavati određene uvjete, a ti su se uvjeti fokusirali na stabilnost javnih financija, cijene, kamatne stope i devizni tečaj kao i sve ostale članice koje su prethodno već stupile u europodručje ili tek planiraju. (Europska središnja banka, 2007)

Kad se pripremala za pridruživanje u EMU Slovenija je bila nadgledana i praćena prema razvoju njene nominalne konvergencije kako bi se procijenila spremnost za uvođenje eura. Što se tiče realne konvergencije, Slovenija je cijelo razdoblje imala najveći BDP po stanovniku među skupinom tranzicijskih zemalja, te je polako dostizala prosječnu razinu EU. (Lavrač, 2010)

Kriterij inflacije bio je najizazovniji kriterij za Sloveniju, a može se zaključiti da je uspjeh plana za rano usvajanje eura zapravo ovisio isključivo o pravovremenom uspjehu ispunjenje kriterija inflacije. Nakon neovisnosti 1991. godine Slovenija je naslijedila od Jugoslavije njezinu vrlo visoku inflaciju. Od tada su svi naponi bili usmjereni na stabilizaciju inflacije, da bi dosegla razina od blizu 5% u 1998. godini. Nakon tog razdoblja, zbog uvođenja PDV-a i raznih drugih mjera početkom 1999. inflacija ponovno počela rasti i zapravo je ostala na razini relativno visokog postotka do 2003. Od tada, nakon primjene programa uvođenja eura u studenom 2003., inflacija je ponovno počela kontinuirano padati, konačno do približavanja referentnoj razini vrijednosti maastrichtskog kriterija inflacije u 2005. godini. Samo pola godine nakon uvođenja eura 2007. inflacija je ponovno počela rasti. Za otprilike godinu dana, do sredine 2008., Slovenija je zabilježila najvišu stopu inflacije među svim zemljama europodručja i prema tome bi znatno premašila maastrichtski kriterij inflacije. Samo potkraj 2008. inflacija je, kao posljedica globalne financijske krize, opet splasnula i približila se prosječnim brojkama europodručja. (Lavrač, 2010)

Deficit javnih financija u Sloveniji u to doba nije bio pretjerano problematičan. Nakon uvođenja eura Slovenija je čak uspjela postaviti fiskalni deficit blizu nule. Naravno, kao i u ostalim zemljama EU-a, globalna financijska kriza snažno je pojačala fiskalne napetosti. Treći važan maastrichtski kriterij konvergencije je stabilnost tečaja. Slovenija se oslanjala na sustav upravljajućeg fluktuirajućeg tečaja i na taj način kontinuirano nominalno deprecirala svoj tečaj valute tolar. Slovenija nije imala problema s ispunjavanjem kriterija konvergencije stabilnosti tečaja. Slovenija se uspjela pridružiti ERM II već u lipnju 2004., nešto manje od dva mjeseca nakon pristupanja EU. (Lavrač, 2010)

U skladu sa činjenicom da je u promatranom razdoblju stopa rasta u slovenskom gospodarstvu kontinuirano bila viša nego u ostalim članicama EU ili europodručju, Slovenija je uspješno napredovala i u realnoj konvergenciji. U 2007. godini BDP po stanovniku u Sloveniji bio je na razini gotovo 90% prosjeka EU. (Lavrač, 2010)

□ **Strategija usvajanja eura u Sloveniji**

Prva razmišljanja o uključivanju Slovenije u proces europske monetarne integracije započela su rano, još u sklopu Jugoslavije nadzirala se ambicija da se pridruži u EU i EMU. Nakon neovisnosti Slovenije, naglasak je bio na stvaranju slovenskog monetarnog sustava. Polazeći od teške situacije na početku, Slovenija je stvorila specifični monetarni sustav, zasnovan na upravljajućem fluktuirajućem tečaju. Makroekonomska stabilizacija, u kojoj je Slovenska monetarna politika igrala ključnu ulogu, bila je preduvjet za bilo kakve daljnje korake u smjer uključivanja u europske mehanizme monetarne integracije. Kad je Slovenija pripremala

svoje strategije gospodarskog razvoja i vanjsko – ekonomskih odnosa, to je uključivalo i poglavlje o pridruživanju Slovenije u EMU. Ustanovljena je višestruka korist očekivanog i uloženog te se pridruživanje u EMU za Sloveniju definiralo kao strateški cilj. (Lavrač, 2010)

Razlozi za uspjeh slovenskog plana za rano usvajanje eura je naglasak na makroekonomskoj stabilnosti tijekom cijelog razdoblja, postupni pristup ekonomskim reformama u proces tranzicije, sveukupna nacionalna podrška u projektu usvajanja eura, jasni prioriteta ekonomskih politika i čvrsti cilj datum usvajanja eura.

□ **Slovenija nakon pristupanja europodručju**

Slovenija je od 2004. godine uspješno razvijala svoju produktivnost i industrijsku proizvodnju što joj je omogućilo ulazak u europodručje i pridruživanje u EMU već nakon tri godine članstva u EU. Međutim, nakon određenog vremena od pridruživanja europodručju, izostajala je slovenska reforma rada, mirovinskog sustava i privatizacije, izvoz je stagnirao i nastao je visoki deficit, a sve to dovelo je do povećanja javnog duga u % BDP-a sa 22% na gotovo 50% u manje od četiri godine. Ulazak u europodručje možda i nije glavni uzrok nastalih problema Slovenije, no nedostatak suverene monetarne politike mogao bi se pokazati kao prepreka za sprječavanje društvenih rezova i potrebne fiskalne reforme. Rast potrošačkih cijena ne može se pripisati samo uvođenju eura. (Orešković, 2012)

Izvješće IMF-a o Sloveniji za 2011. pokazalo da je pogoršanje stanja prouzročila globalna financijska kriza, ali i prijašnje fiskalne i financijske neravnoteže kod lakih vanjskih uvjeta financiranja. To je uzrokovalo kreditnu ekspanziju poslovnog sektora, povećalo plaće i društvenu potrošnju. Osim toga, kamatne stope u Sloveniji pale su nakon ulaska Slovenije u europodručje, ali su porasle 2008. nakon početka globalne financijske krize. (IMF, 2011)

Glavni uzrok gospodarskih poteškoća u 2012. godini u Sloveniji je odgađanje mirovinskih i radnih reformi, u kombinaciji s zaostalim programom privatizacije koji nije uspio prodati državni udio nedovoljno kapitaliziranim bankama koje dominiraju bankarskim sektorom, kao i brojna druga velika poduzeća. U razdoblju od 2008. do 2012. godine slovenska vlada odgađala je reforme, a uništili su se i odnosi sa važnim društvenim partnerima što je dalje pogodovalo negativnoj putanji BDP-a. Iako je usvajanje eura samo djelomično pridonijelo trenutnim gospodarskim poteškoćama, druga prepreka je rješavanje političkog zastoja u važnim strukturnim reformama. S uvođenjem eura Slovenija je izgubila svu suverenu monetarnu politiku koja bi joj omogućila da kvantitativnim popuštanjem ublaži učinak snažnih fiskalnih rezova. Potpuna provedba reformi dovela bi do stabilizacije, smanjenja deficita te do konačnog oporavka i rasta. (Orešković, 2012)

Uvođenje eura u Sloveniji definitivno je doprinijelo većoj transparentnosti cijena i olakšalo usporedbu cijena s drugim zemljama koje koriste istu valutu. U prvim godinama nakon uvođenja eura to je također utjecalo na rast cijena i inflaciju. Tako je 2007. i 2008. Slovenija imala najveću inflaciju u europodručju, iako se 2015. inflacija pretvorila u deflaciju od 0,8%. Uvođenje eura također je doprinijelo padu kamata. Dugoročna kamatna stopa za potrebe procjene konvergencije u Sloveniji smanjila se sa 4,23% početkom 2007. na 1,61% na kraju 2015. godine. (Statistical Office of Republic Slovenia, 2016)

U usporedbi s 2006., u 2015. godini Slovenija je zabilježila povećanje izvoza robe (za 41%) i uvoza robe (za 27%). U istoj usporedbi značajno se povećao i broj noćenja i dolazaka turista (za 34% odnosno 58%). U 2015. godini BDP po stanovniku veći je za 19%. (Statistical Office of Republic Slovenia, 2016)

Uklanjanje troškova zbog promjene valute i valutnih rizika, bolja integracija financijskih tržišta i s tim povezani lakši pristup kapitalu i lakše rukovanje međunarodnom suradnjom zasigurno su utjecali i na obujam slovenske međunarodne trgovine i ulaganja s jedne strane, te putovanja stanovništva i veći broj turista u Sloveniji s druge strane.

5.1.3. Cipar

Cipar je država članica EU od 1. svibnja 2004., a već je nakon četiri godine članstva uspješno uvela euro 1. siječnja 2008. i postala članica europodručja. Euro je zamijenio ciparsku funtu (CYP) po tečaju $1 \text{ EUR} = 0,585274 \text{ CYP}$. (Europska komisija, 2008)

Uredno i brzo uvođenje eura na Cipru rezultat su uspješne makroekonomske politike koju su ciparske vlasti vodile kroz razdoblje prije i za vrijeme konverzije. Cipar je postigao značajan napredak u nominalnoj i realnoj konvergenciji zahvaljujući uspješnim politikama, dobro vođenom monetarnom i tečajnom politikom u kombinaciji s nizom strukturnih reformi. U posljednjem desetljeću inflacija na Cipru je obuzdana, te je u prosjeku iznosila 2,2% u 2007., s jednim iznimkama u 2000. i 2003., kada je inflacija porasla uglavnom zbog povećanja cijena energije, kao i usklađivanja PDV-a. Kratkoročne i dugoročne kamatne stope posljednjih su godina pratile opadajući trend na razine u skladu s onima u europodručju. To sugerira da sudionici na tržištu imaju povjerenja u makroekonomska i fiskalna kretanja Cipra, kao i u njegovu monetarnu i tečajnu politiku. (Europska centralna banka, 2008)

Proces nominalne konvergencije popraćen je snažnim gospodarskim rastom. Realni rast BDP-a na Cipru posljednjih je godina znatno iznad onog u europodručju. Realni rast proizvodnje potpomognut je domaćom potražnjom, a posebno snažnom privatnom potrošnjom i snažnim investicijama u stalni kapital. Ciparski je BDP po stanovniku napredovao sa oko 74% prosjeka

1996. godine u 12 zemalja koje su se u početku pridružile europodručju na oko 84% u 2006. godini, što označava poboljšanje koje se može i nastaviti. (Europska centralna banka, 2008)

□ **Karakteristike ciparskog gospodarstva i tečajna politika**

Cipar ima malo, otvoreno i uslužno orijentirano gospodarstvo s omjerom ukupne trgovine (izvoz + uvoz roba i usluga) u % BDP od oko 1% prema podacima iz 2008. godine. Tercijarni sektor čini približno 80% ukupne bruto dodane vrijednosti, takav trend razvijao se u posljednja dva desetljeća. Realni rast BDP-a kretao se uzlaznom putanjom, u prosjeku 6% od neovisnosti 1960. godine i stalno iznad prosjeka europodručja i cijele EU. Kao rezultat toga, Cipar je postigao zadovoljavajući stupanj približavanja EU. U 2007. izračunat je ciparski bruto domaći proizvod po stanovniku u iznosu od oko 91,9% prosjeka EU-a. Privatna potrošnja, izvoz usluga i, u manjoj mjeri, investicije su bile glavni pokretači rasta. U skladu s ovim snažnim rezultatima realnog rasta BDP-a, stopa nezaposlenosti je bila niža i stabilnija nego u ostatku EU. (Syrichas, 2008)

Iako visok gospodarski rast zajedno s niskom nezaposlenosti može dovesti do veće inflacije, to se na Cipru nije događalo. Inflacija je ostala relativno ograničena tijekom cijelog razdoblja do 2008. godine zahvaljujući razboritoj monetarnoj i tečajnoj politici koju je provodila Central Bank of Cyprus (CBC) od svog osnivanja 1963. godine. (Syrichas, 2008)

□ **Cipar nakon pristupanja europodručju**

Na Cipru je došlo do brze kreditne ekspanzije i potaknula se domaća potražnja. Takav razvoj događaja utjecao je na inflatorne pritiske u segmentu snažne gospodarske aktivnosti. Iz toga su proizašla dva ključna čimbenika, smanjile su se kamatne stope za 50 baznih bodova u prosincu 2007. i smanjile su se minimalne pričuve (rezerve) u omjeru prema razini primijenjenoj u eurosustavu 1. siječnja 2008. Porast cijena nafte i hrane dodatno su pogoršale inflatorne pritiske. Prekomjeren kreditni rast također se odrazio na povećanje deficit tekućeg računa. Ulaskom u europodručje, Cipar je trebao mjerama fiskalne politike i strukturnim reformama utjecati na stabilizaciju gospodarskih aktivnosti, uzimajući u obzir i potencijalne implikacije na stabilnost cijena. Temeljem toga utvrđeno je da u kontekstu monetarne unije nepovoljna inflacija štetna za ekonomski rast i zaposlenost. Stoga je važno osigurati da inflacija ne prelazi prosjek europodručja. Dobra fiskalna politika i provedba strukturnih reformi usmjerena je na povećanje produktivnosti i fleksibilnosti tržišta rada, važna je i za suzbijanje inflatornih pritisaka i očuvanje

konkurentnosti. U sklopu problema koje rješava fiskalna politika treba se riješiti i problem dugoročne održivosti javnih financija. (Syrichas, 2008)

5.1.4. Malta

Malta je država članica EU od 1. svibnja 2004., a već je nakon četiri godine članstva uspješno uvela euro 1. siječnja 2008. i postala članica europodručja. Euro je zamijenio maltešku liru (MTL) po tečaju 1 EUR = 0,429300 MTL. (Europska komisija, 2008)

Središnja banka Malte prednjačila je u zagovaranju prijevremenog uvođenja eura na Maltu. Jedan od razloga tome je bila gospodarska situacija s BDP-om. Malta je najmanja i najgušće naseljena država članica Europske unije, a njezino gospodarstvo jedno je od najotvorenijih gospodarstava u EU-u, s prosječnim uvozom i izvozom u omjeru BDP-a 80% prema podacima iz 2007. godine. Takva ekonomija ima koristi od pristupanja monetarnoj uniji, posebno u smislu veće stabilnosti i vjerodostojnosti politike. S gledišta centralne banke ključna prednost je uklanjanje rizika kod upravljanja malom i osjetljivom valutom. Zapravo, može se reći da tečaj malteške lire kod zamjene za euro i nije radikalna promjena.

□ Priprema i ulazak Malte u europodručje

U vrijeme kada se Malta pripremala za ulazak u EU, gospodarstvo je prolazilo kroz razdoblje stagnacije, sve većeg jaza u proizvodnji i sporog tempa rasta produktivnosti. Osim toga, dok je malteška vlada planirala smanjiti proračunski deficit gotovo 10% BDP-a u 2003. godini do 2006. pao je na ispod 3%. U međuvremenu, stopa nezaposlenosti kretala se prema gore kao odgovor na tekući proces restrukturiranja i daljnju liberalizaciju tržišta uslijed ulaska u EU. Istodobno, mnogi su pokazatelji ukazivali na to da je Malta prikladna za sudjelovanje u EU valutnom području. Gospodarstvo je već bilo blisko integrirano s EU-om kroz trgovinu i financije. Sličnosti s europodručjem nailazile su se i u sastavu proizvodnje i zaposlenosti u smislu sinkronizacije poslovnog ciklusa, a također je postojala i relativno visoka razina razvoja gospodarstva. Razina cijena i BDP po stanovniku iznosili su oko 70% prosjeka europodručja. Velike zemlje europodručja dugo su bile među najvažnijim trgovinskim partnerima Malte i izvor izravnih stranih ulaganja. (Bonello, 2007)

Stabilnost tečaja nikada nije bio problem, a kriterij kamatne stope bio je ispunjen već i puno prije pristupanja EU. Iako je inflacija nastavila prelaziti ograničenje EU-a veći dio razdoblja od druge polovice 2004. do jeseni 2006. to se uglavnom odražavalo na uvođenje mjera usmjerenih na usklađivanje cijena energije i goriva bliže tržišnim stopama u vrijeme rastućih

cijena nafte. Malta potpuno ovisi o nafti, a ne samo za proizvodnju električne energije već i za proizvodnju vode.

Tri godine nakon pristupanja EU ekonomski rast je porastao na 3,3% u 2005. i 2006. i stabilizirala se stopa nezaposlenosti. 2006. godine omjer fiskalnog deficita pao je ispod referentne vrijednosti od 3% prvi put u nekoliko godina. Gospodarski oporavak Malte djelomično se odražava u jačanju potražnje glavnih trgovinskih partnera, ali i u znatnom utjecaju provedenih reforma posljednjih godina. U reforme su uključene mjere usmjerene na povećanje tržišta rada i poboljšanje njegovog funkcioniranja, izmjena školskog sustava i proširene mogućnosti usavršavanja. Ulagalo se i u ICT infrastrukturu i obrazovanje, kao i bolje financijske i tehničke potpore malim i srednjim poduzećima. Na području fiskalne politike poduzete su reforme mirovinskog sustava i veća kontrola zlouporabe sustava za socijalna davanja kao i veća kontrola izbjegavanja plaćanja poreza. (Bonello, 2007)

□ **Malta nakon pristupanja europodručju**

Od osam država članica EU obalnim djelom (Hrvatska, Cipar, Francuska, Grčka, Italija, Malta, Slovenija, Španjolska), Malta je uživala najveće gospodarski rast od uvođenja eura, 2008. godine imala je najnižu stopu nezaposlenosti, najmanji deficit proračuna, te najpovoljniji omjer duga i kapitala. (Tabone, 2014)

Međunarodni monetarni fond nedavno je objavio priopćenje za javnost njihov zaključak Savjetovanja s Maltom iz članka IV. U priopćenju se hvali malteško gospodarstvo kao "jedno od najbrže rastućih gospodarstava u Europi". U pogledu rasta realnog BDP -a, malteško gospodarstvo dosljedno je nadmašivalo prosjeke Europske unije i europodručja svake godine od 2007. Kumulativno, malteško gospodarstvo poraslo je za oko 35% između 2007. i 2017. To je u usporedbi s europodručjem i šire Europske unije koja je u istom razdoblju zabilježila kumulativni rast od 4,6% odnosno 7,7%.

Ovaj rast potaknut je značajnim strukturnim promjenama u malteškom gospodarstvu. Tijekom posljednjeg desetljeća došlo je do značajnog odmaka od proizvodnih aktivnosti i sve većeg fokusa na usluge. Glavni sektori koji su pridonijeli rastu tijekom posljednjeg desetljeća bile su usluge znanja s dodanom vrijednošću - financijske usluge, IT i druge profesionalne aktivnosti. (KPMG, 2017)

5.1.5. Slovačka

Slovačka je država članica EU 2004. godine, a pet godina nakon članstva uspješno je uvela euro 1. siječnja 2009. godine i postala članica europodručja. Euro je zamijenio slovačku krunu (SKK) po tečaju 1 EUR = 30.1260 SKK. (Europska komisija, 2009)

Slovačka je malo, visoko otvoreno gospodarstvo s vanjskotrgovinskim prometom oko 160% BDP-a. Više od 80% ove trgovine odnosi se na zemlje eurozone. Zato se uvođenje jedinstvene europske valute veselilo kao mjeri koja značajno smanjuje transakcijske troškove povezane s vanjskom trgovinom i ostalim financijskim transakcijama. Troškovi financijskih transakcija trgovanja sa zemljama europodručja procijenjeni su na 0,3% BDP-a (Šuster, 2006), a očekivalo se da će se taj iznos uštedjeti nakon usvajanja eura.

Uvođenje eura bio je vrlo važan korak u razvoju slovačkog gospodarstva. Ova je mjera trebala smanjiti transakcijske troškove u vanjskotrgovinskim poslovima, eliminirati valutni rizik u transakcijama sa zemljama europodručja i zbog svog izravnog i neizravnog utjecaja povećati vanjsku trgovinu, priljev izravnih stranih ulaganja i rast BDP-a.

Zapravo u isto vrijeme kada je euro službeno uveden u Slovačkoj, započela je globalna recesija. Euro je pomogao Slovačkoj da se izbori s prvim napadima globalne financijske krize. Međutim, najznačajnija opasnost za gospodarstvo Slovačke nije dolazila od globalnih financijskih tržišta već od kretanja u realnom sektoru. Recesija u Europi vrlo se brzo prelila na Slovačku, a druga polovica 2009. bila je vrlo teška. Može se pretpostaviti da su smanjenje transakcijskih troškova i rizik promjene tečaja pridonijeli promicanju izvoza. (Šestáková, 2013)

Očekivalo se da će usvajanje eura ne samo eliminirati tečajni rizik u trgovini između zemalja eurozone, već i blago smanjiti kolebljivost tečaja u odnosu na druge važne valute, posebno američki dolar, budući da je u povijesti tečaj eura / dolara bio stabilniji nego kunu / dolar. (Solanič, Tirpák, 2006)

Općenito možemo reći da je usvajanje eura u Slovačkoj smatrano važnim korakom koji će se očitovati u životu svih građana. Poduzeća će najviše profitirati od eura (iako bi se pozitivni učinci mogli razlikovati za svako poduzeće), a euro bi mogao imati koristi za većinu stanovništva.

□ Kriteriji konvergencije u Slovačkoj

Ispunjavanje kriterija konvergencije pozitivno je utjecalo na BDP Slovačke, koji je snažno rastao. Rastao je u prosjeku za 8,5% godišnje između 2005. i 2007. Zaposlenost se u ovom razdoblju povećavala za oko 3% godišnje. Štoviše, dinamika gospodarskog rasta u Slovačkoj bila je 5,6% više nego u zemljama eurozone.

Nakon ulaska u eurozonu inflacija je ostala na niskim razinama. Međutim, treba napomenuti da je većina vladinih napora bila usmjerena na kontrolu cijena. Dapače, sumnjalo se da će istovremeno s promjenom valute trgovci povisiti cijene. Takva se situacija dogodila u nekim drugim zemljama. Kako bi se izbjeglo takvo što, izglasan je vrlo strog zakon.

Ali cijene su trebale čak i značajno pasti zbog pristupa eurozoni. To je zato što je prije utvrđivanja fiksnog tečaja sredinom 2008. godine kruna u posljednje dvije godine ojačala za više od 20% u odnosu na euro. Ovakva situacija, zajedno s jačanjem samog eura, u razdoblju nakon ulaska Slovačke u eurozonu, te uz utjecaje globalne krize, rezultirala je percepcijom da slovačka roba postaje sve manje konkurentna. (Drachal, 2012)

Na primjer, broj turista je znatno opao. Slovačka je zabilježila najveći pad stranih turista u 2009. iz europskih zemalja. Broj posjetitelja iz susjednih zemalja (osobito Poljske i Mađarske) pao je čak za 47%. Nadalje, prihodi od smještaja i prehrane dosegнули su razinu iz 2005. godine unatoč činjenici da su do 2008. ovi prihodi brzo rasli. Ova činjenica natjerala je hotelijere da snize cijene. Štoviše, neke velike tvrtke koje prodaju robu u Slovačkoj odlučile su sniziti svoje cijene. Takvo ponašanje moglo je imati globalni utjecaj na gospodarstvo zemlje, jer je Slovačka mala zemlja. U većoj zemlji mogao se primijetiti samo lokalni učinak, posebno u pograničnim regijama. S druge strane, zbog niskih kamatnih stopa ECB-a slovačke tvrtke su došle do pristupa jeftinim kreditima. Iako su kreditne politike jačale, ukupni učinak bio je povećanje broja novih kredita. (Drachal, 2012)

Suočena s globalnom krizom, slovačka vlada odlučila je uspostaviti široki paket spašavanja. Povećan je neoporezivi iznos, ubrzan je proces povrata PDV-a za tvrtke, pojednostavljena su pravila za samozaposlene, uveden je sustav subvencija za kupnju novih automobila, uveden je zakon kojim država može preuzeti poduzeća u stečaju. prošao, ako se takve tvrtke smatraju strateškim. Kao rezultat toga u 2009. deficit je premašio 8% BDP-a, dok su prognoze bile oko 2,1%. Kao rezultat toga, Europska komisija pokrenula je postupak prekomjernog deficita protiv Slovačke. (Drachal, 2012)

5.1.6. Estonija

Estonija je država članica EU od 2004. godine, a sedam godina nakon članstva uspješno je uvela euro 1. siječnja 2011. godine i postala članica europodručja. Euro je zamijenio estonsku krunu (EEK) po tečaju 1 EUR = 15.6466 EEK (Europska komisija, 2011)

Široki konsenzus Europske unije podržao je estonski ulazak u eurozonu zbog samostalnosti i neovisnosti Estonije. Estonija je lako ispunila sve kriterije konvergencije, ali je imala problem kod ispunjenja kriterija inflacije. Zbog izbijanje financijske krize 2008. godine, usvajanje eura

postalo je još izazovnije i postojao je rizik nemogućnosti održavanja valutnog odbora u takvim okolnostima. (Dandashly, Verdun, 2020)

Financijska kriza utjecala je na Estoniju na mnogo načina, slično kao i na drugu dvije baltičke države Latviju i Litvu. Estonija je bila u znatno lošijem položaju od ostalih država članica EU. Iako je ova zemlja doživjela procvat usred financijske krize. Dolazak krize značio je nagli prestanak gospodarske aktivnosti i nagli pad BDP-a. To je uzrokovalo snažno smanjenje priljeva kapitala, pad izvoznog sektora i slabljenje povjerenja potrošača. (Staeher, 2015)

Estonija se nadala da će usvojiti euro 2006. godine, ali to je učinjeno kasnije zbog problema sa ispunjenjem kriterija inflacije. Budući da je inflacija bila glavni problem, do kraja 2008. estonska vlada je financijsku krizu iskoristila za provedbu potrebnih reformi kako bi se osiguralo ispunjenje kriterija konvergencije. Financijska kriza pomogla je ovom cilju padom inflacije koja je čak otišla i u negativno područje. Financijska je kriza s druge strane uzrokovala drugi problem ispunjenja kriterija konvergencije, a to je negativan utjecaj na proračunski deficit koji ne smije premašiti 3% BDP-a. U usporedbi sa Litvom i Latvijom, Estonija je imala razboritu i bolju fiskalnu politiku i prije krize. Tako je nakon krize vlada krenula u značajne mjere štednje (smanjenje državne potrošnje, povećanje poreza i druge mjere koje bi povećale državne prihode) kako bi se povećala vjerojatnost da se proračunski deficit ne bi premašio. (Dandashly, Verdun, 2020)

BDP se smanjio za 5,4% u 2008. godini i 14,7 % u 2009. godini. U svjetlu te situacije, Estonija je doista izvanredan podvig imala proračunski deficit manji od 3 posto u 2009., pa čak i (blagi) suficit u 2010. godini.

Kada se Estonija 2009. godine prijavila za članstvo u europodručju, to je odobreno. Na kraju, druge dvije baltičke zemlje Latvija i Litva, poučene estonskim primjerom i iskustvom i pomoću vlastitih napora također su se pridružile za članstvo u europodručju. (Staeher 2015).

Ulazak u eurozonu imao je pozitivan učinak na makroekonomsku situaciju Estonije, povećao je povjerenje u estonsko gospodarstvo, pomoglo je privlačenju novih ulaganja u Estoniju i otvorilo nova radna mjesta. (Republic of Estonia, Ministry of foreign Affairs, 2014)

□ **Estonija nakon pristupanja europodručju**

Gospodarski rast počeo se usporavati uglavnom u 2012. godini zbog slabijeg izvoza. Realni BDP po stanovniku i prihodi kućanstava ostaju ispod vrha prethodnog naleta. Štoviše, siromašna kućanstva jedva su imala koristi od postkriznog oporavka od 2010. godine. (OECD, 2015)

5.1.7. Latvija

Latvija je država članice EU od 2004. godine, a deset godina nakon članstva je uspješno uvela euro 1. siječnja 2014. godine i postala članica europodručja. Euro je zamijenio lat (LVL) po tečaju 1 EUR = 0.702804 LVL. (Europska unija, 2022)

Baltičke zemlje - Estonija, Latvija i Litva - dijele zajedničke značajke i sličnu povijest. Latvija je zemlja sa stabilnim političkim okruženjem i dinamičnim gospodarstvom koja je trenutno jedna od najbrže rastućih zemalja u Europskoj uniji. Zemlja pruža atraktivno tržište za informatičku opremu i usluge, strojeve i opremu, medicinske i potrošačke proizvode te energetske proizvode. Smještena u središtu triju baltičkih država, Latvija je članica Europske unije (EU) i zauzima strateško mjesto kao komercijalno, financijsko i prometno središte za nordijsko/baltičku regiju i područja na istoku. Nakon što je pretrpjela najgori gospodarski pad u Europi između 2008. i 2010., latvijska vlada je donijela uspješne fiskalne reforme, vraćajući latvijsko gospodarstvo na pozitivan rast.

Latvijsko gospodarstvo temelji se na uslužnim djelatnostima uključujući transport, informacijsku tehnologiju i financijske usluge. Važnu ulogu ima i građevinska industrija, drvo i proizvodi šumarstva, prehrambena, metaloprerađivačka i laka industrija (npr. tekstil). Turizam je također brzorastući. Povećana konkurentnost Latvije, potaknuta njezinim suočavanjem s financijskom krizom, povećala je potencijal za ulaganja u proizvodni i uslužni sektor. Latvija se sporije prilagođavala kriterijima konvergencije u odnosu na Litvu. Međutim, ulaskom u eurozonu Latvija je postigla znatan gospodarski razvoj i rast izvoza.⁷

5.1.8. Litva

Litva je pristupila Europskoj uniji 2004. godine, a jedanaest godina nakon članstva je uspješno uvela euro 1. siječnja 2015. godine i postala članica europodručja. Euro je zamijenio litas (LTL) po tečaju 1 EUR = 3.45280 LTL. (Europska unija, 2022)

Gospodarski rast Litve jedan je od najbržih u Europi. Proces pristupanja EU bio je ključan u unapređenju regulatornih reformi, uključujući restrukturiranje važnih energetske i bankarske sektora. Najvažniji sektori litavskoga gospodarstva 2020. bili su veleprodaja i maloprodaja,

⁷ Export.gov: Doing business in Latvia <https://2016.export.gov/latvia/doingbusinessinlatvia/index.asp>

promet, usluge smještaja i prehrane, industrija te javna uprava, obrana, obrazovanje i djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. U zemlje EU-a odlazi 56 % litavskog izvoza (od čega 9 % u Latviju, 8 % u Njemačku i 6 % u Poljsku). Kad je riječ o zemljama izvan EU-a, 13 % izvozi se u Rusiju te po 4 % u SAD i Ujedinjenu Kraljevinu. (Europska unija, 2022)

Kaužēns (2018) je ispitaio utjecaj uvođenja eura na Latviju. Nestanak tečajnog rizika pridonio je bržoj vanjskotrgovinskoj razmjeni rast. Dombrovskis (2019) također ističe petogodišnje razdoblje latvijskog gospodarstva. Rast se ubrzao zbog "transparentnijih" cijena, nižih troškova konverzije valuta i nižih troškova kamatne stope, povećanje izvoza i ulaganja.

U slučaju Litve potvrdili su se rezultati studije iz 2013. godine koji ukazuju da je usvajanje eura u Litvi smanjilo tečajni rizik i kreditni rizik zemlje. Kamatne uštede od uvođenja eura postupno su se povećavale. Procjene pokazuju da se godišnja štednja povećala s manje od 5 milijuna eura (0,01% BDP-a) u 2014. godini na 97 milijuna eura (0,20% BDP-a) u 2019. godini. Godišnja ušteda od kamata, te niži troškovi državnog zaduživanja trebali bi se dodatno povećati. Istraživanja pokazuju da je prosječna ponderirana kamatna stopa za zajmove za nefinancijska poduzeća i kućanstva smanjena za 0,35% zbog uvođenja eura. Kao rezultat toga, nefinancijska poduzeća od 2015. godine do 2019. godine uštedjela su 29 milijuna eura (0,07% BDP-a) na kamatnim stopama godišnje, a kućanstva su uštedjela 31 milijun eura (0,07% BDP-a) godišnje. Prema nekim procjenama osjetio se i znatan pad troškova kod međunarodnih plaćanja.

Analiza također pokazuje da utjecaj uvođenja eura na cijene u Litvi nije bio velik. U razdoblju od početka 2015. godine, kada je uveden euro, do kraja 2019. godine akumulirani porast potrošačkih cijena u Litvi iznosio je gotovo 10%. Ovo povećanje je bilo veće od razine prosjeka u Europskoj uniji, ali slično većini zemalja Europske unije sa sličnom razinom razvoja, bez obzira na to jesu li ili ne u eurozoni. Cijene su usko povezane s plaćom, a najviše je porasla dinamika domaće potražnje. Razina cijena u Litvi iznosila je 56% prosjeka europodručja 2014. i 60% u 2019. godini. S druge strane, inflacija u Litvi u razdoblju od 2015. godine do 2019. godine može se povezati i sa rastom realnog BDP-a. Od 2015. godine do 2019. godine rast plaća u Litvi premašio je inflaciju šest puta i bio je mnogo više nego tijekom prethodnih 5 godina. I minimalne i prosječne plaće, kao i prosječne mirovine, porasle su za 40-50% tijekom petogodišnjeg razdoblja (od 2015. godine do 2019. godine), dok su cijene roba i usluga u prosjeku porasli za manje od 10%. Plaća i mirovine nisu bile potaknute samo ukupnim rastom gospodarstva, već i državnim odlukama o povećanju minimalne mjesečne plaće i mirovine.

Litvanski izvoz također je postao sve veći i značajniji. Uvođenje eura povećalo je razinu realnog litavskog BDP-a s 0,4% u 2014. godini na 2,7% u 2019. godini. Rezultati istraživanja potvrđuju dugoročne koristi od uvođenja eura koje su znatno veće od troškova uvođenja eura koji su uglavnom kratkoročni troškovi. ⁸

5.2. Države članice Europske unije koje ne pripadaju europodručju

U načelu, sve države članice Europske unije koje nemaju klauzulu o izuzeću, kao na primjer Danska, zakonski su se obvezale na usvajanje eura nakon što ispune potrebne kriterije konvergencije. Međutim, zemlje koje planiraju uvesti euro samostalno određuju plan i intenzitet pristupanja europodručju. Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Švedska planiraju uvođenje eura kao vlastit valute, svaka od tih zemalja ima trenutno različiti status i argument zbog kojeg još nisu spremne za uvođenje eura. U nastavku je *tablica broj 4* koja za svaku državu izvan europodručja opisuje njezin trenutni status.

Tabela 4 Države članice izvan europodručja

Države članice izvan europodručja	Status
Bugarska	Bugarska se pridružila Europskoj uniji 2007. godine i u ERM-II je od 10.07.2020. godine.
Hrvatska	Hrvatska još nije članica europodručja. Kuna je, međutim, dio mehanizma tečaja ERM-II od 10.07.2020. godine.
Češka	Češka se pridružila Europskoj uniji 2004. godine i trenutno se priprema za uvođenje eura.
Mađarska	Mađarska se pridružila Europskoj uniji 2004. godine i trenutno se priprema za uvođenje eura.
Poljska	Poljska se pridružila Europskoj uniji 2004. godine i trenutno se priprema za uvođenje eura.

⁸ Šiaudinis S., Jurkšas L., Kaminskas R., Gaižutyte J., Cárcel H., Galdikienė L.: Euro įvedimo poveikio Lietuvos ekonomikai per pirmuosius penkerius narystės euro zonoje metus vertinimas, Lietuvos Bankas, Eurosistema, 2020.

Rumunjska	Rumunjska se 2007. godine pridružila Europskoj uniji i obvezala se usvojiti euro nakon što ispuni potrebne uvjete.
Švedska	Švedska se 1995. godine pridružila Europskoj uniji i još nije usvojila euro, no u skladu s Ugovorom to će učiniti kada ispuni potrebne uvjete.

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Europske komisije, 2022.

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_hr

Za navedene zemlje Europska komisija i Europska središnja banka, također su u lipnju 2022. godine objavile su Izvješće o konvergenciji. Izvješća o konvergenciji ispituju ispunjavaju li države članice potrebne uvjete za usvajanje euro valute. Uvjeti koje države članice moraju ispuniti i koje Izvješća strogo ispituju su kriteriji konvergencije (stabilnost cijena, zdrave javne financije, stabilnost deviznog tečaja i konvergencija u dugoročnim kamatnim stopama) i kompatibilnost nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (postojeće zakonodavstvo EU-a).

Prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022. godine niti jedna od navedenih zemalja; Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Švedska ne ispunjavaju uvjete i kriterije za uvođenje eura osim Republike Hrvatske. U *tablici broj 5* navedene su sve zemlje koje planiraju uvesti euro, a oznakom „+“ je označen kriterij kojeg ispunjavaju, te oznakom „-“ kriterij kojeg ne ispunjavaju.

Tabela 5 Kriteriji konvergencije za 2022. godinu

Red. br.	Država	Stabilnost cijena	Stabilnost tečaja (sudjelovanje u ERM II)	Kriterij javnih financija (proračunski deficit/suficit)	Dugoročne kamatne stope
1.	Bugarska	-	+	+	+
2.	Češka	-	-	+	+
3.	Hrvatska	+	+	+	+
4.	Mađarska	-	-	+	-
5.	Poljska	-	-	+	-
6.	Rumunjska	-	-	-	-
7.	Švedska	+	-	+	+

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Europske komisije: Convergence report, 2022.

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip179_en.pdf

U nastavku ovog poglavlja su podaci Europske komisije i Europske središnje banke objavljeni u lipnju 2022. godine u Izvješću o konvergenciji za države; Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Švedska.

Izvješća o konvergenciji ispituju ispunjavaju li države članice potrebne uvjete za usvajanje euro valute. Uvjeti koje države članice moraju ispuniti i koje Izvješća strogo ispituju su kriteriji konvergencije (stabilnost cijena, zdrave javne financije, stabilnost deviznog tečaja i konvergencija u dugoročnim kamatnim stopama) i kompatibilnost nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (postojeće zakonodavstvo EU-a).

5.2.1. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Bugarsku

Makroekonomski indikatori prikazani su u *tablici broj 6* za Bugarsku od 2020. godine do 2022. godine i predviđanja Europske Komisije za 2023. godinu. U 2021. godini postignut je rast BDP-a, inflacije, saldo opće države je i dalje u deficitu, a bruto javni dug i stanje tekućeg računa su se također povećali u odnosu na 2020. godinu.

Tabela 6 Makroekonomski indikatori za Bugarsku

	Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
1.	Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-4,4	4,2	2,1	3,1
2.	Inflacija (% na godišnjoj razini)	1,2	2,8	11,9	5,0
3.	Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-4,0	-4,1	-3,7	-2,4
4.	Bruto javni dug (u % BDP-a)	24,7	25,1	25,3	25,6
5.	Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	-0,5	-1,1	-1,8	-1,8

Izvor: Europska komisija, 2022

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/bulgaria/economic-forecast-bulgaria_en

Prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.⁹ godine Bugarska ne ispunjava kriterije konvergencije zbog toga što kriterij stabilnost cijena nije zadovoljen, svi ostali kriteriji; javne financije, stabilnost deviznog tečaja i konvergencija u dugoročnim kamatnim stopama su ispunjeni.

Europska komisija (2022) smatra da zakonodavstvo u Bugarskoj nije u potpunosti usklađeno s obvezom usklađenosti prema članku 131. UFEU-a. (Ugovor o funkcioniranju Europske unije).

□ **Bugarska ne ispunjava kriterij stabilnosti cijena**

Prosječna stopa inflacije u Bugarskoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. bila je 5,9%, iznad referentne vrijednosti od 4,9%. Komisija predviđa da će ostati iznad referentne vrijednosti u mjeseci unaprijed. Europska Komisija predviđa da će se inflacija povećati i ostati povišena zbog viših troškova energije, povećanja cijene plina i grijanja, kao i veće zbog većih cijena hrane na međunarodnom tržištu. Relativno niska razina cijena u Bugarskoj (oko 52% prosjeka europodručja 2020. godine) ukazuje na značajan potencijal razina cijena koji bi u budućnosti mogao biti u skladu sa kriterijima konvergencije.

□ **Bugarska ispunjava kriterij javnih financija**

Bugarska nije predmet a Odluka Vijeća o postojanju prekomjernog deficita. Saldo opće države je uglavnom ostao stabilan deficitom od -4,0% BDP-a u 2020. godini i deficitom od -4,1% BDP-a u 2021. godini. Deficit proizlazi iz ekonomski šokova izazvanih pandemijom i mjerama koje je bugarska vlada poduzela u toj situaciji. Ekonomska prognoza Europske Komisije predviđa da će se saldo opće države poboljšati na -3,7% BDP-a u 2022. godini. Omjer javnog duga u BDP-u povećao se sa 24,7% prema podacima za 2020. godinu na 25,1% u 2021. godini.

□ **Bugarska ispunjava kriterij stabilnosti deviznog tečaja**

⁹ Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

Bugarski tečaj lev-a u odnosu na euro je stabilan od prethodnog Izvješća o konvergenciji iz 2020. godine. Dvogodišnje razdoblje relevantno za ocjenu stabilnosti tečaja proteže se od 19. svibnja 2020. godine do 18. svibnja 2022. godine. Bugarski lev pridružio se tečajnom mehanizmu ERM II 10. srpnja 2020. i sa središnjim tečajem od 1,95583 lev-a za 1 euro sa standardnim rasponom fluktuacije od $\pm 15\%$.

□ **Bugarska ispunjava kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa do travnja 2022. godine iznosila je 0,5%, znatno ispod referentna vrijednost od 2,6%.

Europska Komisija je također ispitala dodatne čimbenike, uključujući ravnotežu razvoja plaćanja i integracija tržišta. Bugarsko gospodarstvo dobro je integrirano s europodručjem kroz trgovinske i investicijske veze. Odabrani pokazatelji koji se odnose na poslovno okruženje pokazuju da Bugarska posluje lošije od mnogih drugih država članica europodručja. Izazovi se također odnose na institucionalni okvir uključujući korupciju i učinkovitost vlade. (Europska komisija, 2022)

5.2.2. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Češku

Makroekonomski indikatori za Češku prikazani su u *tablici broj 7* za razdoblje od 2020. godine do 2022. godine i predviđanja Europske Komisije za 2023. godinu. U 2021. godini postignut je rast BDP-a, inflacija je ostala na istoj razini, saldo opće države je i dalje u deficitu, bruto javni dug se povećao, a stanje tekućeg računa se smanjilo u odnosu na 2020. godinu.

Tabela 7 Makroekonomski indikatori za Češku

	Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
1.	Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-5,8	3,3	1,9	2,7
2.	Inflacija (% na godišnjoj razini)	3,3	3,3	11,7	4,5
3.	Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-5,8	-5,9	-4,3	-3,9
4.	Bruto javni dug (u % BDP-a)	37,7	41,9	42,8	44,0
5.	Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	2,5	-2,3	-3,7	-3,8

Izvor: Europska komisija, 2022

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/czechia/economic-forecast-czechia_en

Prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.¹⁰ godine Češka ne ispunjava kriterije konvergencije zbog toga što nije zadovoljen kriterij stabilnosti cijena i čeka kruna ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM-II. Kriterij javnih financija i dugoročne kamate stope su na zadovoljavajućoj razini.

Europska komisija (2022) smatra da zakonodavstvo u Češkoj nije u potpunosti usklađeno s obvezom usklađenosti prema članku 131. UFEU-a. (Ugovor o funkcioniranju Europske unij).

□ **Češka ne ispunjava kriterij stabilnosti cijena**

Prosječna stopa inflacije u Češkoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. godine iznosila je 6,2%, što je znatno iznad referentne vrijednosti vrijednost od 4,9%. Europska Komisija predviđa da će u narednim mjesecima ostati znatno iznad referentne vrijednosti.

□ **Češka ispunjava kriterij javnih financija**

Češka nije predmet Odluka Vijeća o postojanju prekomjernog deficita. Saldo opće države se blago poboljšao s deficita od -5,8% u 2020. godini na deficit od -5,9% BDP u 2021. godini. Ekonomska prognoza Komisije za 2022. godinu očekuje da će se saldo opće države poboljšati na -4,3% BDP-a u 2022. godini unatoč negativnom utjecaju ruske invazije na Ukrajinu.

□ **Češka ne ispunjava kriterij tečaja**

Češka kruna ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM II. Češka ima režim promjenjivog tečaja, dopuštajući središnjoj banci da vrši intervencije na deviznom tržištu. U travnju 2022. češka kruna je oko 12% ojačala u odnosu na euro u odnosu na razdoblje od prije dvije godine.

□ **Češka ispunjava kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa do travnja 2022. bila je 2,5%, ispod referentna vrijednost od 2,6%.

Europska Komisija je također ispitala dodatne čimbenike, uključujući ravnotežu razvoja plaćanja i integracija tržišta. Češko gospodarstvo dobro je integrirano s europodručjem kroz trgovinske i investicijske veze. Češki financijski sektor visoko je integriran u financijski sustav

¹⁰ Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

europodručja, posebice kroz visoki stupanj stranog vlasništva nad financijskim posrednicima. Učinkovita provedba reformi i ulaganja postavljenih u Češki plan oporavka i otpornosti bavit će se ključnim makroekonomskim izazovima. (Europska komisija, 2022)

5.2.3. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Mađarsku

Makroekonomski indikatori za Mađarsku prikazani su u *tablici broj 8* za razdoblje od 2020. godine do 2022. godine i predviđanja Europske Komisije za 2023. godinu. U 2021. godini postignut je rast BDP-a, inflacije, bruto javnog duga i stanja tekućeg računa, a saldo opće države se smanjio ali je i dalje u deficitu.

Tabela 8 Makroekonomski indikatori za Mađarsku

	Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
1.	Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-4,5	7,1	3,6	2,6
2.	Inflacija (% na godišnjoj razini)	3,4	5,2	9,0	4,1
3.	Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-7,8	-6,8	-6,0	-4,9
4.	Bruto javni dug (u % BDP-a)	79,6	76,8	76,4	76,1
5.	Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	-1,1	-2,9	-5,5	-3,5

Izvor: Europska komisija, 2022

(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/hungary/economic-forecast-hungary_en)

Prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.¹¹ godine Mađarska ne ispunjava kriterije konvergencije zbog toga što nije zadovoljen kriterij stabilnosti cijena, mađarska forinta ne sudjeluje u ERM II i nije ispunjen kriterij konvergencije dugoročnih kamata. Kriterij javnih financija je na zadovoljavajućoj razini.

- **Mađarska ne ispunjava kriterij stabilnosti cijena**

¹¹ Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

Prosječna stopa inflacije u Mađarskoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. godine iznosila je 6,8%, što je znatno iznad referentne vrijednosti vrijednost od 4,9%. Predviđa se da će u narednim mjesecima ostati znatno iznad referentne vrijednosti.

□ **Mađarska ispunjava kriterij javnih financija**

Mađarska nije predmet Odluka Vijeća o postojanju prekomjernog deficita. Saldo opće države dosegao je -7,8% BDP-a u 2020. godini, a 2021. godine smanjio se na -6,8% BDP-a. Europska Komisija prognozira rast proizvodnje i smanjenje deficita na -6,0% BDP-a. u 2022. godini.

□ **Mađarska ne ispunjava kriterij tečaja**

Mađarska forinta ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM II. Mađarska ima režim promjenjivog tečaja, dopuštajući intervencije središnje banke na deviznom tržištu. Forinta je deprecirala u odnosu na euro tijekom razdoblja od 2021. godine do 2022. godine. U travnju 2022. godine forinta je bila oko 5% slabija u odnosu na euro u posljednje dvije godine.

□ **Mađarska ne ispunjava kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa iznosila je 4,1% u travnju 2022. godine, što je iznad referentne vrijednost od 2,6%.

Europska Komisija je također ispitala dodatne čimbenike uključujući razvoj platne bilance i integraciju tržišta. Mađarsko gospodarstvo je visoko integrirana s eurozonom putem trgovinskih i investicijskih veza. Odabrani pokazatelji koji se odnose na poslovno okruženje, pokazuju da je Mađarska lošija od mnogih država članica eurozone. Mađarska se, između ostalog, suočava s izazovima u područjima kao što su kontrola korupcije, neovisnost pravosuđa i kvaliteta donošenja odluka. Mađarska je podnijela svoj Plan oporavka i otpornosti 11. svibnja 2021. Plan predlaže ulaganja i reforme za jačanje primarne skrbi i bolnica, povećanje kapaciteta željeznica i povećanje ulaganja u kapacitete obnovljivih izvora energije. (Europska komisija, 2022)

5.2.4. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Poljsku

Makroekonomski indikatori za Poljsku od 2020. godine do 2023. godine prikazani su u *tablici broj 9*. Predviđanja za 2023. godinu temeljena su na procjeni Europske Komisije. U 2021. godini postignut je rast BDP-a i inflacije. Saldo opće države se smanjio, ali je i dalje u deficitu. Bruto javni dugo se smanjio kao i stanje tekućeg računa.

Tabela 9 Makroekonomski indikatori za Poljsku

	Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
1.	Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-2,2	5,9	3,7	3,0
2.	Inflacija (% na godišnjoj razini)	3,7	5,2	11,6	7,3
3.	Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-6,9	-1,9	-4,0	-4,4
4.	Bruto javni dug (u % BDP-a)	57,1	53,8	50,8	49,8
5.	Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	3,3	1,6	-0,5	-0,2

Izvor: Europska komisija, 2022

(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/poland/economic-forecast-poland_en)

Prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.¹² godine Poljska ne ispunjava kriterije konvergencije zbog toga što nije zadovoljen kriterij stabilnosti cijena, poljski zlot ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM II i nije ispunjen kriterij o konvergenciji dugoročnih kamatnih stopa. Ispunjen je samo kriterij javnih financija.

□ **Poljska ne ispunjava kriterij stabilnosti cijena**

Poljska ne ispunjava kriterij stabilnosti cijena. Prosječna stopa inflacije u Poljskoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. godine iznosila je 7,0%, znatno iznad referentne vrijednosti od 4,9%. Predviđa se da će u narednim mjesecima ostati znatno iznad referentne vrijednosti.

□ **Poljska ispunjava kriterij javnih financija**

Poljska nije predmet Odluka Vijeća o postojanju prekomjernog deficita. Saldo opće države dosegao je -6,9% BDP-a u 2020. godini, a 2021. godine smanjio se na -1,9% BDP-a. Europska Komisija prognozira da će se omjer deficita u postotku BDP-a pogoršati na -4,0% kroz 2022. godinu zbog općeg rasta cijena energije i troškova, te troškova pomoći onima koji bježe od rata u Ukrajini.

□ **Poljska ne ispunjava kriterij tečaja**

¹² Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

Poljski zlot ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM II. Poljska ima promjenjiv tečajni režim, te dopušta intervencije središnje banke na deviznom tržištu. Zlot je naglo deprecirao početkom 2020. godine. U travnju 2022. godine zlot je bio oko 2% slabiji u odnosu na euro u posljednje 2 godine.

□ **Poljska ne ispunjava kriterij dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa iznosila je 3,0% u travnju 2022. godine, što je iznad referentne vrijednost od 2,6%.

Europska Komisija je također ispitala dodatne čimbenike uključujući razvoj platne bilance i integraciju tržišta. Poljsko gospodarstvo dobro je integrirano s eurozonom kroz trgovinu i investicijske veze. Odabrani pokazatelji koji se odnose na poslovno okruženje pokazuju da Poljska ima lošije rezultate od mnogih država članica eurozone, posebice u odnosu na pokazatelje o vladavini prava i učinkovitosti vlade.

Poljska je podnijela svoj Plan oporavka i otpornosti 3. svibnja 2021. Plan predlaže ulaganja i reforme za dekarbonizaciju poljskog gospodarstva, kako bi transportni sektor bio održiviji, rješavanje izazova povezanih s klimatskim promjenama, nove odluke i procese kod zakonske regulative, poboljšanje informatičke povezanosti i stvaranje otpornosti i jačanje zdravstvenog sustava. (Europska komisija, 2022)

5.2.5. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Rumunjsku

Makroekonomski indikatori za Rumunjsku od 2020. godine do 2023. godine prikazani su u *tablici broj 10*. Predviđanja za 2023. godinu temeljena su na procjeni Europske Komisije. U 2021. godini postignut je rast BDP-a i inflacije. Saldo opće države se smanjio, ali je i dalje u deficitu. Bruto javni dugo se povećao kao i stanje tekućeg računa.

Tabela 10 Makroekonomski indikatori za Rumunjsku

	Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
1.	Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-3,7	5,9	2,6	3,6
2.	Inflacija (% na godišnjoj razini)	2,3	4,1	8,9	5,1
3.	Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-9,3	-7,1	-7,5	-6,3
4.	Bruto javni dug (u % BDP-a)	47,2	48,8	50,9	52,6
5.	Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	-5,8	-7,0	-7,5	-7,3

Izvor: Europska komisija, 2022

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/romania/economic-forecast-romania_en

Rumunjska je jedina zemlja kandidatkinja za euro koja prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.¹³ godine ne ispunjava niti jedan kriterij konvergencije; ne ispunjava stabilnost cijena, ne ispunjava kriterij javnih financija, ne ispunjava kriterij tečaja i ne ispunjava kriterij dugoročnih kamatnih stopa.

□ **Rumunjska ne ispunjava kriterij stabilnosti cijena**

Prosječna stopa inflacije u Rumunjskoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. godine bila je 6,4%, iznad referentne vrijednosti od 4,9%.

□ **Rumunjska ne ispunjava kriterij javnih financija**

Rumunjska podliježe postupku u slučaju prekomjernog deficita od travnja 2020. godine na temelju razvoja događaja prije pandemije COVID-19. Također, Europska komisija je 23. svibnja 2022. godine zaključila da je, uzimajući u obzir ostvareni deficit od -7,1% BDP-a u 2021. i fiskalni napor u 2021. godini, Rumunjska je bila u skladu s preporukom Vijeća od 18. lipnja 2021. godine i postupak prekomjernog deficita treba prekinuti.

□ **Rumunjska ne ispunjava kriterij tečaja**

Rumunjski leu ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM II. Rumunjska ima promjenjiv tečaj, te dopušta intervencije središnje banke na deviznom tržištu. Leu je deprecirao u odnosu na euro u 2020. godini. U travnju 2022. leu je bio oko 2% slabiji u odnosu na euro u odnosu na prethodne 2 godine.

□ **Rumunjska ne ispunjava kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa u godini do travnja 2022. bila je 4,7 posto iznad referentna vrijednost od 2,6%.

Europska komisija je također ispitala dodatne čimbenike te navodi da je rumunjsko gospodarstvo dobro integrirano s eurozonom kroz trgovinske i investicijske veze. Odabrani

¹³ Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

pokazatelji koji se odnose na poslovno okruženje pokazuju da je Rumunjska uspješna od drugih država članica eurozone. Tvrtke se suočavaju s ograničenjima u poslovanju kao što je korupcija, pretjerano regulirana tržišta poslovnih usluga, česte zakonske izmjene zajedno s neadekvatnim procjenama učinka. (Europska komisija, 2022)

5.2.6. Maastrichtski kriteriji konvergencije za Švedsku

Makroekonomski indikatori za Švedsku od 2020. godine do 2023. godine prikazani su u *tablici broj 11* Predviđanja za 2023. godinu temeljena su na procjeni Europske Komisije. U 2021. godini postignut je rast BDPa i inflacije. Saldo opće države se smanjio, ali je i dalje u deficitu, a smanjilo se i stanje tekućeg računa.

Tabela 11 Makroekonomski indikatori za Švedsku

	Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
1.	Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-2,9	4,8	2,3	1,4
2.	Inflacija (% na godišnjoj razini)	0,7	2,7	5,3	3,0
3.	Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-2,7	-0,2	-0,5	0,5
4.	Bruto javni dug (u % BDP-a)	39,6	36,7	33,8	30,5
5.	Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	6,1	5,5	4,8	5,8

Izvor: Europska komisija, 2022

(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/sweden/economic-forecast-sweden_en)

Prema Izvješću o konvergenciji iz lipnja 2022.¹⁴ godine Švedska ne ispunjava kriterije konvergencije zbog toga što nije švedska kruna ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM-II. Ostali kriteriji su ispunjeni.

□ Švedska ispunjava kriterij stabilnosti cijena

Prosječna stopa inflacije u Švedskoj tijekom 12 mjeseci do travnja 2022. iznosila je 3,7%, ispod referentne vrijednosti od 4,9%. Komisija predviđa da će to ostati ispod referentne

¹⁴ Izvješće o konvergenciji iz 2020. godine, više o tome na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.en.pdf>

vrijednosti u mjesecima naprijed. Tijekom 2021. inflacija u Švedskoj uglavnom je bila u skladu s onom u eurozoni.

□ **Švedska ispunjava kriterij javnih financija**

Švedska nije predmet a Odluka Vijeća o postojanju prekomjernog deficita. Opća vlada bilanca se popravila s deficita od 2,7% BDP-a u 2020. na deficit od 0,2% BDP-a 2021., što odražava postupno ukidanje nekoliko mjera COVID-19, koje su dominirale nastavak potpore rashodima u nekim područjima i učinak nazivnika kao rast oporavila se 2021.

□ **Švedska ne ispunjava kriterij tečaja**

Švedska kruna ne sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM-II. Švedska ima režim promjenjivog tečaja, dopuštajući intervencije središnje banke na deviznom tržištu. Nakon dugog razdoblje spore deprecijacije u odnosu na euro između 2013. i početka 2020., kruna se počela cijiniti zahvaljujući otpornosti gospodarstva na krizu COVID-19. Između travnja 2020. i studenog 2021., kruna je aprecirala za gotovo 8% u odnosu na euro.

□ **Švedska ispunjava kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa**

Prosječna dugoročna kamatna stopa u posljednjih godinu dana do travnja 2022. iznosila je 0,4%, znatno ispod referentna vrijednost od 2,6%.

Švedsko gospodarstvo dobro je integrirano s eurozonom kroz trgovinske i investicijske veze. Odabrani pokazatelji koji se odnose na poslovanje pokazuju da Švedska radi bolje od većine država članica europodručja. Financijski sektor u Švedskoj je visoko razvijen i dobro integriran u EU financijski sektor. Učinkovita provedba reformi i ulaganja postavljenih u Švedski plan oporavka i otpornosti bavit će se ključnim makroekonomskim izazovima. To uključuje zelene i digitalne prijelaze, demografske promjene i jačanje obrazovnog i zdravstvenog sustava. (Europska komisija, 2022)

5.3. Danska – država članica EU s izuzećem

Danska se pridružila Europskoj uniji 1973. godine. Pregovarala je o izuzeću od eura i stoga ga nije obvezna da ga uvede. Ugovor o EU daje Danskoj pravo da ostane izvan eurozone, čak i kada su ispunjeni svi kriteriji konvergencije. Danska kruna pridružila se tečajnom mehanizmu ERM-II 1. siječnja 1999. godine sa središnjim tečajem od 7,46038 (DKK) za 1 EUR sa granicama fluktuacije od $\pm 2,25\%$. (Europska komisija, 2022)

Danska je 1992. godine održala referendum po Ugovoru iz Maastrichta koji je postavio okvir za EMU. U tom slučaju, stanovništvo je izglasao da ne želi uvesti euro valutu. Budući da

se Ugovor nije mogao ratificirati bez prihvaćanja kompromisa svih država članica za Dansku je napravljen Edinburški sporazum. Prema tom sporazumu ona ostaje u EU, ali pod uvjetom da ne sudjeluje u području odluka, pravosuđa i unutarnjim poslovima EU. (Stainforth, 2008)

Gospodarstvo Danske je jako razvijeno i dobro integrirano na globalno tržište. Jako ovisi o vanjskoj trgovini, a privatni sektor uključuje mnoge male i srednje tvrtke s vodećim svjetskim tvrtkama u farmaceutskim proizvodima, pomorskom prijevozu i prerađenoj hrani. Svojom monetarnom politikom i vlastitom valutom žele zadržati svoj monetarni suverenitet i vlastito upravljanje monetarnom politikom.

Tabela 12 Makroekonomski indikatori za Dansku

Makroekonomski indikatori	2020	2021	2022	2023
Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	-2,1	4,7	2,6	1,8
Inflacija (% na godišnjoj razini)	0,3	1,9	5,1	2,7
Saldo opće države/proračunski saldo, deficit/suficit (u % BDP-a)	-0,2	2,3	0,9	0,6
Bruto javni dug (u % BDP-a)	42,1	36,7	34,9	33,9
Stanje tekućeg računa (u % BDP-a)	8,1	8,3	7,8	7,7

Izvor: Izvor: Europska komisija, 2022

(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/denmark/economic-forecast-denmark_en)

Makroekonomski indikatori za Dansku prikazani su u *tablici broj 12* za razdoblje od 2020. godine do 2023. godine. Predviđanja za 2023. godinu temeljena su na procjeni Europske Komisije. Iz tablice je vidljivo da je Danska ostvarila znatno bolje rezultate u pogledu makroekonomskih pokazatelja za razliku od prethodno navedenih zemlja koje planiraju uvesti euro valutu. U 2021. godini ostvaren je oporavak rasta BDP-a, inflacija se također povećala, saldo opće države nije u deficitu, nego u suficitu. Bruto javni dug se smanjio, a stanje tekućeg računa se povećalo.

6. ZAKLJUČAK

Euro valuta može pozitivno djelovati na države koje se odluče za istu, ali samo ako imaju stabilne gospodarske politike. Zbog toga je članstvo u euru od početka povezano sa strogom obvezom izbjegavanja velikih i prekomjernih javnih deficita i održavanja javnog duga na održivim razinama. Prednosti monetarne unije poput; nižih transakcijskih troškova, uklanjanje tečajnog rizika i korištenje prednosti stabilne novčane jedinice doprinose ugovaranju dugoročnih poslova za zemlje članice europodručja.

Za uspješno usvajanje euro valute neophodno je uskladiti nacionalno zakonodavstvo s relevantnim pravom Europske unije i ispuniti posebne uvjete ekonomske konvergencije. Kriteriji konvergencije mjere se kroz makroekonomske pokazatelje koji su usredotočeni na: stabilnost cijena, zdrave i održive javne financije, stabilnost deviznog tečaja i dugoročne kamatne stope. Usklađenost i ravnoteža ovih makroekonomskih pokazatelja važni su za postizanje gospodarske stabilnosti neke države.

Zbog financijske i dužničke krize otkriveni su nedostaci u okviru usklađivanja ekonomskih politika u Europskoj monetarnoj uniji. Zbog toga je Europska unija postavila stroge kriterije i pravila konvergencije. Tim se kriterijima za ulazak u europodručje ispituje jesu li javne financije na održivom putu u odnosu na mjerila na razini proračunskog deficita i javnog duga. Tako se pokušava osigurati i da su zemlje dostigle visoku razinu makroekonomske stabilnosti i konkurencije u smislu niskih stopa inflacije i dugoročnih kamatni stopa te da imaju stabilni tečaj.

Grčka, Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija i Litva ušle su u europodručje nakon 2000. godine. Grčka se susrela s velikom dužničkom krizom i pokušala je svoje gospodarstvo oporaviti programom prilagodbe postavljenog od strane MMF-a, ECB, Europske komisije. No i danas zbog oslabljene proizvodne industrije, strukturnih slabosti, teških reformi i raznih kriza grčko gospodarstvo se teško oporavlja. Grčka je primjer da se euro valuta treba uvoditi u situaciji stabilnog i razvijenog gospodarstva, a ne obratno. Slovenija, Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija i Litva mogu biti dobar primjer zemlja koje su uspješno uvele euro valutu. Iako se Slovenija susrela sa velikom inflacijom nekoliko mjeseci nakon uvođenja eura, euro nije bio jedini razlog za veće inflatorne pritiske, inflaciju je podigla i fiskalna politika Slovenije u to doba. Cipar, Malta, Slovačka, Estonija, Latvija i Litva također su se susrele s gospodarskim izazovima u procesu uvođenja eura, ali zbog snažnog razvoja proizvodne industrije i otvorenosti gospodarstva uspjele su ostvariti dobar gospodarski integritet u Europski monetarni prostor.

Prema navedenom, hipoteza broj 2 (H2) može se potvrditi i reći da države članice europodručja nakon uvođenja eura postižu bolji gospodarski i ekonomski integritet na području Europske unije.

Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Švedska i Republika Hrvatska su sljedeće zemlje kandidatkinje za uvođenje euro valute. U ovom trenutku Republika Hrvatska je jedina zemlja kandidatkinja koja ispunjava sve kriterije iz Maastrichta tj. kriterije konvergencije prema ocjeni Europske komisije iz 2022. godine. Ostale zemlje kandidatkinje nemaju ispunjene sve kriterije.

Prema kriterijima konvergencije gospodarstvo Republike Hrvatske je spremno za uvođenje eura, te se time može potvrditi postavljena hipoteza broj 1 (H1).

Iako formalno Republika Hrvatska zadovoljava sve kriterije konvergencije, potrebno je istaknuti i širu sliku i okolnosti ulaska u europodručje. Prema podacima iz 2021. godine hrvatsko gospodarstvo je u procesu oporavka i rasta nakon pandemije COVI-19 koja se pojavila početkom 2020. godine i poremetila svjetsku ekonomiju. Hrvatsko gospodarstvo je izuzetno povezano i dobro integrirano u europski gospodarski prostor, stoga euro valuta donosi brže i jednostavnije obavljanje transakcija s ostatkom zemalja u europodručju.

Stoga, je potrebno istaknuti da Republika Hrvatska i dalje treba ulagati veliki napor da bi se u potpunosti integrirala u europski monetarni prostor. Potreban je daljnji razvoj proizvodne i prerađivačke industrije i nastaviti s održivim turizmom kako bi gospodarstvo steklo snagu i otpornost. Zbog pandemije COVID-19 i trenutne ruske invazije na Ukrajinu diljem Europe i ostatka svijeta događaju se velike makroekonomske promjene i šokovi inflatornih pritiska. Na primjeru Estonije objašnjeno je kako je uvođenje eura i ulazak u eurozonu pomogao gospodarstvu Estonije da se smanji inflacija, ali trenutno zbog općeg rasta cijena energenata, ali i straha zbog zaokruživanja cijena postoji opasnost i rizik od visoke inflacije.

U ovom radu predlaže se daljnje istraživanje utjecaja uvođenja eura na gospodarstvo Republike Hrvatske i makroekonomske pokazatelje, kao i promatranje ostalih zemalja kandidatkinja (Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Švedska) koje planiraju uvesti euro valutu kao vlastitu.

7. LITERATURA

Knjige:

- [1] Blanchard, O., *Makroekonomija*, treće izdanje, 2005., Mate d.o.o., Zagreb
- [2] Jurčić, Lj., *Hrvatska stagnira u Europskoj uniji, Ekonomska politika Hrvatske u 2020.*, Sveučilišna tiskara d.o.o., 2020., Zagreb, Hrvatsko društvo ekonomista, 27. tradicionalno savjetovanje
- [3] Lovrinović, I., Ivanov, M., *Monetarna politika*, 2009., RRIF plus d.o.o., Zagreb
- [4] Matić, B., *Hrvatski monetarni suverenitet – Hrvatske kovanice i tiskare novca*, 2012., Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet Osijek, Hrvatski novčarski zavod Zagreb, Osijek – Zagreb
- [5] Radošević, D., *Kapitalni tokovi, tečaj i Europska monetarna unija*, 2012., Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
- [6] Radošević, D., *Monetarna politika Europske središnje banke: ciljevi, institucije, strategije i instrumenti*, 2018., Školska knjiga, Zagreb
- [7] Stiglitz, J.E., *Euro – Kako zajednička valuta prijeti budućnosti Europe*, 2017., Profil, Zagreb
- [8] Šonje, V., *Euro u Hrvatskoj za i protiv*, 2019., Arhivanalitika d.o.o., Zagreb

Internet izvori:

- [1] Alogoskoufis G.2021.: Greece Before and After the Euro: Macroeconomics, Politics and the Quest for Reforms, Working paper no. 02-2021, Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: <https://www.dept.aueb.gr/sites/default/files/allWP-02-21-Alogoskoufis-15-2-21-Greece%20Before%20%20After%20the%20Euro%202021.pdf>
- [2] Barrell, R., Gottschalk, S., Holland, D., Khoman, E., Liadze, I. and O. Pomerant, 2008, The Impact of EMU on Growth and Employment, Economic Papers of European Commission, 318. Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication12413_en.pdf
- [3] Bonello C.B.: Malta's economy on the path to the euro, 2007, Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: <https://www.bis.org/review/r070705b.pdf>
- [4] Čalija B., Škondrić N.: Problemi i perspektive: Ekonomija Europske unije, Monopolist, Izdanje studentska unija ekonomskog fakulteta Broj 65, Beograd, 2009. Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: http://www.ekof.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2014/04/ML651_v2.pdf
- [5] Citibank Global Group: 200 years citi, 2011. Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: https://www.citigroup.com/citi/investor/quarterly/2012/ar11c_en.pdf
- [6] Citibank Global Group: Annual Report , 2011 Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: https://www.citigroup.com/citi/investor/quarterly/2012/ar11c_en.pdf
- [7] Dandashly A., Verdun A.: Euro adoption policies in the second decade – the remarkable cases of the Baltic States, Journal of European Integration, 42:3, 381-397, 2020 Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07036337.2020.1730355?needAccess=true>

- [8] Deskar-Škrbić M., Kotarac K., Kunovac D., Nadoveza Jelić O.: Pristupanje Republike Hrvatske tečajnom mehanizmu ERM II i procjena ravnotežnog (realnog) tečaja 2021., Zagreb, HNB, 30 godina Hrvatske narodne banke, Istraživanja I-64, Zagreb, studeni 2021. Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na <https://www.hnb.hr/documents/20182/4045488/i-064.pdf/b411be0d-6655-f236-9658-adf87590939d>
- [9] Dombrovskis, V. Keynote Speech on Five Years with the Euro, 2019. Pristupljeno: [11. lipnja 2021.] na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_181
- [10] Drachal K.: The costs and benefits of euro adoption in Slovakia, 2012. Pristupljeno: [11. lipnja 2021.] na: <https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/2405/Krzysztof%20Drachal-THE%20COSTS%20AND%20BENEFIT%20S%20OF%20EURO%20ADOPTI%20ON%20IN%20SLOVAKIA.pdf?sequence=2>
- [11] European Commission: A short guide to the euro, 2020. Pristupljeno: [04. ožujka 2022.] na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2a9e2a82-4412-11ea-b81b-01aa75ed71a1>
- [12] European Commission: Convergence criteria for joining, Pristupljeno: [04. ožujka 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_hr#relatedlinks
- [13] European Commission: Convergence Reports, Pristupljeno: [04. ožujka 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-reports_en
- [14] European Commission: What is the Economic and Monetary Union? (EMU), Pristupljeno: [04. ožujka 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_hr
- [15] Europska centralna banka: Convergence Report, 2020. Pristupljeno [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202006~9f6c8d4c0.en.pdf>
- [16] Europska centralna banka: Eurosustav: Slovenija (od 1. siječnja 2007), 2022, Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.ecb.europa.eu/euro/changeover/slovenia/html/index.hr.html>
- [17] Europska centralna banka: The successful entry of Cyprus into the euro area, 2008, Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2008/html/sp080118.en.html>
- [18] Europska komisija, Kratki vodič za euro 2020. Pristupljeno: [01. veljače 2022.] na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2a9e2a82-4412-11ea-b81b-01aa75ed71a1>
- [19] Europska komisija: Convergence criteria for joining, 2022. Pristupljeno: [01. srpnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_hr#relatedlinks
- [20] Europska komisija: Convergence Report, 2022. Pristupljeno: [01. srpnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip179_en.pdf
- [21] Europska komisija: Cyprus and the euro, 2008, Pristupljeno [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/cyprus-and-euro_en

- [22] Europska komisija: Denmark and the euro, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/denmark-and-euro_en
- [23] Europska komisija: Deset godina od početka krize: bilježi se oporavak zahvaljujući odlučnom djelovanju EU-a, 2017. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_17_2401
- [24] Europska komisija: Economic forecast for Bulgaria, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/bulgaria/economic-forecast-bulgaria_en
- [25] Europska komisija: Economic forecast for Croatia, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/croatia/economic-forecast-croatia_en
- [26] Europska komisija: Economic forecast for Czechia, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/czechia/economic-forecast-czechia_en
- [27] Europska komisija: Economic forecast for Denmark, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/denmark/economic-forecast-denmark_en
- [28] Europska komisija: Economic forecast for Hungary, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/hungary/economic-forecast-hungary_en
- [29] Europska komisija: Economic forecast for Poland, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/poland/economic-forecast-poland_en
- [30] Europska komisija: Economic forecast for Romania, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/romania/economic-forecast-romania_en
- [31] Europska komisija: Economic forecast for Sweden, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/sweden/economic-forecast-sweden_en
- [32] Europska komisija: Estonia and the euro, 2011 Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/estonia-and-euro_it
- [33] Europska komisija: Greece and the euro, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/greece-and-euro_en
- [34] Europska komisija: Lithuania and the euro, 2015., Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/lithuania-and-euro_en
- [35] Europska komisija: Malta and the euro, 2008, Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/malta-and-euro_en
- [36] Europska komisija: Slovakia and the euro, 2009. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/slovakia-and-euro_it

- [37] Europska komisija: Spring 2022 Economic Forecast, Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2022-economic-forecast_en#map
- [38] Europska komisija: Što je europodručje, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_hr
- [39] Europska komisija: What is the Economic and Monetary Union? (EMU), 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_hr
- [40] Europska unija: Latvija, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/latvia_hr
- [41] Europska unija: Litva, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/lithuania_hr
- [42] Europska unija: Zemlje koje koriste euro, 2022., Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_hr
- [43] Eurostat: General government gross debt, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TIPSGO10/default/table>
- [44] Export.GOV: Doing business in Latvia, 2016. Pristupljeno: [04. ožujka 2022.] na: <https://2016.export.gov/latvia/doingbusinessinlatvia/index.asp>
- [45] Fidrmuc, J., Klein, C., Price, R. and A. Wörgötter (2013). Slovakia: A Catching Up Euro Area Member In and Out of the Crisis, OECD Economics Department Working Papers, 1019. Pristupljeno: [12. rujna 2021.] na: <https://docs.iza.org/pp55.pdf>
- [46] Glick, R. and A.K. Rose, (2016). Currency unions and trade: A post-EMU reassessment, European Economic Review, 87, 78-91. Pristupljeno : [12. rujna 2021.] na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014292116300630>
- [47] Hartmann P., Smets F.: The First 20 Years of the European Central Bank: Monetary Policy, European Central Bank, 2018 Pristupljeno: [12. rujna 2021.] na: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/09/BPEA_Fall2018_The-First-20-Years-of-the-European-Central-Bank.pdf
- [48] Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs: Greece's course in the EU, 2020, Pristupljeno: [04. ožujka 2022.] na: <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/greece-in-the-eu/greeces-course-in-the-eu.html>
- [49] HNB, Koordinacijski odbor za prilagodbu gospodarstva i zaštitu potrošača : Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/h-smjernice-zamjena-hrvatske-kune-eurom_lipanj-2022.pdf/c33767eb-3e56-0fce-a08b-ba17eb4f08bf?t=1655216365432
- [50] HNB, Prednosti uvođenja eura znatno nadmašuju troškove, 2019. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: <https://www.hnb.hr/-/prednosti-uvo-enja-eura-znatno-nadmasuju-troskove>
- [51] HNB, Tečajni režim, 2015. Pristupljeno: [21. lipanj 2021.] na <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/tečajni-rezim>
- [52] HNB: Glavni makroekonomski indikatori, 2022. Pristupljeno: [05. lipnja 2022.] na: <https://www.hnb.hr/-/glavni-makroekonomski-indikatori>

- [53] HNB: Godišnje izvješće 2021., Zagreb, 2022. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/4206278/h-gi-2021.pdf/7a557db9-4d99-1dff-0d26-4fa8cae81bbb>
- [54] International Monetary Fund (IMF) Country Report No. 21/205: Article IV consultation—press release; Staff report; and statement by the executive director for Republic of Croatia, 2021. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2021/English/1HRVEA2021001.ashx>
- [55] International Monetary Fund: Slovenia 2011 Article IV Consultation - Concluding Statement of the Mission, 2011, Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/52/mcs032111>
- [56] Kaužēns E.: Four years in the euro area - have the promises come true, 2018. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.macroconomics.lv/four-years-euro-area-have-promises-come-true>
- [57] KPMG: An analysis of the Maltese Economy, 2017. Pristupljeno [01. kolovoza 2021.] na: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/mt/pdf/2017/05/mt-an-analysis-of-the-maltese-economy.pdf>
- [58] Lane, P. (2006). The real effects of European monetary union, *Journal of Economic Perspectives*, 20(4), 47-66. Pristupljeno [01. kolovoza 2021.] na: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.20.4.47>
- [59] Lavrač, V.: Inclusion of Slovenia in the euro area and perspectives of enlargement after the global financial crisis, Working paper no. 51, 2010, Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na <http://www.ier.si/files/Working%20paper-51.pdf>
- [60] Narodne novine: Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, NN 57/2022, 2022. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_05_57_803.html
- [61] Nikić G.: Smijemo li se odreći monetarnog suvereniteta?, 2001. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na <https://hrcak.srce.hr/file/45187>
- [62] Obradović A.: Od nastanka do krize monetarne unije: Dužnička kriza, *Financijski klub*, 2021. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na <https://finance.hr/11429-2/>
- [63] OECD Economic Surveys – Estonia, 2015. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.oecd.org/economy/surveys/Estonia-Overview-2015.pdf>
- [64] Orešković, L.: Slovenia's membership of the euro is only partly to blame for the country's economic problems, however it could prove a decisive obstacle to carrying out necessary reforms, 2012, Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2012/12/05/slovenia-eu-economy/>
- [65] Primorac, Ž.: Plusevi i minusi zajedničke valute, u *Perspektive – ožujak* 2018., Zagrebačka, 2018. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: https://www.kas.de/documents/273233/273282/7_file_storage_file_26220_1.pdf/5ea892b4-974a-fd0f-635a-e012342f16f4?version=1.0&t=1539650910642
- [66] Pufnik, A. (2017). Effects of the Adoption of the Euro on Consumer Prices and Inflation Perceptions: An Overview of Experiences and Assessment of the Possible Impact in Croatia, *Surveys of Croatian National Bank*, 27. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] <https://www.hnb.hr/repec/hnb/survey/pdf/s-027.pdf> na: [01. kolovoza 2021.]

- [67] Republic of Estonia, Ministry of foreign Affairs: Estonia – 10 Years in the European Union: Together we have made Estonia bigger, 2014. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://vm.ee/en/estonia-5-years-european-union>
- [68] Republic of Slovenia, Statistical office: Euro: 10 years of the single European currency in Slovenia, 2016, Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na <https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/6414>
- [69] Šestáková M.: The impact of euro adoption on the Slovak economy, City University, School of Management Bratislava, 2013. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://rb.gy/1atait>
- [70] Šiaudinis S., Jurkšas L., Kaminskas R., Gaižutytė J., Cárceľ H., Galdikienė L.: Euro įvedimo poveikio Lietuvos ekonomikai per pirmuosius penkerius narystės euro zonoje metus vertinimas, Lietuvos Bankas, Eurosistema, 2020. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: https://www.lb.lt/en/media/force_download/?url=/uploads/publications/docs/26816_55edf823f7504704968fd0145c084251.pdf
- [71] Solanič V., Tirpák M.: Long-term benefits of euro adoption in Slovakia, National Bank of Slovakia, 2006. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: https://www.nbs.sk/_img/documents/biatec/bia07_06/6_11.pdf
- [72] Staehr K.: Exchange rate policies in the baltic states: from extreme inflation to euro membership, 2015 Pristupljeno [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.ifo.de/DocDL/forum-2015-4-staehr-baltic-tiger-december.pdf>
- [73] Stainforth T.C.: Sailing alone: An historical-cultural explanation why Denmark has not introduced the european common currency, The University of British Columbia, 2008 Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://open.library.ubc.ca/media/download/pdf/24/1.0067037/1>
- [74] Šuster M.: The effects of euro adoption on the Slovak economy, National bank of Slovakia, 2006. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: https://www.nbs.sk/_img/documents/biatec/bia06_06/2_6.pdf
- [75] Syrichas G.: Monetary Policy Strategy And The Euro: Lessons from Cyprus, Central bank of Cyprus, 2008, Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://core.ac.uk/download/pdf/6405575.pdf>
- [76] Tabone P.: Malta's EU Story, How Ten Years of EU Membership have changed the country, TPPI, 2014. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: <https://www.europarl.europa.eu/malta/resource/static/files/malta-eu--2-.pdf>
- [77] Teulon, F. (2011). EMU: The sustainability issue, International Journal of Business, 16(3), (2011): 272- 288. Pristupljeno : [01. kolovoza 2021.] na https://www.researchgate.net/publication/281720791_The_Reasons_of_Eurozone_Sovereign_Debt_Crisis_and_an_Empirical_Analysis_over_Permanency_of_the_Crisis
- [78] The world Bank: Exports of goods nad services (% of GDP), 2022. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2020&locations=GR&start=1998>
- [79] The World Bank: GDP growth (annual %), 2022. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=GR&start=1998&view=chart>

- [80] The World Bank: Inflation, consumer prices (annual %), 2022. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2020&locations=GR&start=1998>
- [81] Vlada Republike Hrvatske: Ulazak u europodručje 1.1.2023., želimo da taj proces bude jednostavan i bez troška za građane, 2022. Pristupljeno: [27. lipnja 2022.] na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/ulazak-u-europodrucje-1-1-2023-zelimo-da-taj-proces-bude-jednostavan-i-bez-troska-za-gradjane/33742>
- [82] Wickens, M.: Some unpleasant consequences of EMU, *Open Economies Review*, 21(3), 351-364., 2010. Pristupljeno na: [01. kolovoza 2021.] <https://link.springer.com/article/10.1007/s11079-010-9175-z>
- [83] Žigman, A.: Lista briga i izazova, u *Perspektive – ožujak 2018*, Zagrebačka inicijativa, 2018. Pristupljeno: [01. kolovoza 2021.] na: https://www.kas.de/documents/273233/273282/7_file_storage_file_26220_1.pdf/5ea892b4-974a-fd0f-635a-e012342f16f4?version=1.0&t=1539650910642

Popis grafikona/tabela

Popis grafikona

Grafikon 1 Fiskalni pokazatelji u postocima BDP-a	18
Grafikon 2 Rast BDP-a (% na godišnjoj razini)	19
Grafikon 3 BDP - realna godišnja stopa promjene (u %).....	28
Grafikon 4 Godišnja stopa inflacije.....	29
Grafikon 5 Godišnja stopa kretanja izvoza.....	30
Grafikon 6 Dug opće države.....	31

Popis tabela

Tabela 1 Makroekonomski indikatori za Republiku Hrvatsku od 2015. do 2021. godine.....	20
Tabela 2 Makroekonomski indikatori za Republiku Hrvatsku.....	21
Tabela 3 Države članice europodručja	24
Tabela 4 Države članice izvan europodručja.....	46
Tabela 5 Kriteriji konvergencije za 2022. godinu	47
Tabela 6 Makroekonomski indikatori za Bugarsku.....	48
Tabela 7 Makroekonomski indikatori za Češku	50
Tabela 8 Makroekonomski indikatori za Mađarsku	52
Tabela 9 Makroekonomski indikatori za Poljsku	54
Tabela 10 Makroekonomski indikatori za Rumunjsku.....	55
Tabela 11 Makroekonomski indikatori za Švedsku	57
Tabela 12 Makroekonomski indikatori za Dansku	59